БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 286 (7006)
ДЕКАБРИИН
3
ПЯТНИЦА
1954 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

БАРИЛГАШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ЗҮБЛӨӨН (1-дэхи нюур).

И. Балуров. — Мария Михайловна Смыслова (1-дэхи нюур).

Һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болголго, колхоз, МТС болон совхозуудта культурна-ажаһуудалай ба өөрын гэр байра барилга тухай БМАССР-эй Верховно Советэй долоодохи сессиин тогтоол (2-дохи нюур).

АЖАЛШАДАЙ КУЛЬТУРНА ЭРИЛТЫЕ ДҮҮРЭНЭЭР ХАНГАХА **Д. Гыргенов.** — Шухала номууд, брошюрануу асарагданагүй, **В. Хамаганова.** — Баян библиотекэ. (3-дахи нюур).

Н. Николаев. — Залуу мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлэгшэ (3-дахи нюур).

САТИРЫН БУЛАН: **Г. Жапов, Ч. Рыгзенов.** — Гартаа «сабуутай» Даша-Цырен (3-дахи нюур)

Ш. Биликтуев. — Сэлэнгын аймагта (3-дахи нюур).

Европодо эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые хангаха талаар европейскэ гүрэнүүдэй зүблөөн (4-дэхи нюур).

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ—шухала зорилгонуудай нэгэн

Эхэ ороноймнай промышленна предприятинуудай хүдэлмэрилжэ болохогүй. Байкальска, Итанцын леспромхозуудай үйлэдбэридэ цикличностиин график ба бусад түрүү аргануудыг нэбтэрүүлэгдэнэгүй, машина зэмсэгүүд дүүрэн хүсөөрөө ашаглагдадаггүй байнаар. Иимэ хангалтагүй хүдэлмэриин эсэстэ арадай ажахыда олон зуун кубометр барилгын модон дутуугаар үгтэнэ.

Үргэн хэрэглэлэй промышленна эд бараа элбэг дэлбэгээр үйлэдбэрилдэг болохо талаар Парти, Правительствын табиһан зорилгые бэелүүлхын тулада промышленностиин хүдэлмэриие бүхы талаһаань һайжаруулха хэрэгтэй. Энэ ушарта хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй өөрынгөө хүдэлмэридэ эрид хубилалта хэжэ, предприятиингаа доторой арга боломжые элирүүлэн ашаглаха тон шухала болоно. Үйлэдбэриингөө талмайн квадратна метр бүхэниие ашагтайгаар хэрэглэхэ, фабрика, завод, промкомбинадууд ба леспромхозуудта автомашина, трактор, станогууд ба бусад зэр зэмсэгүүдые дүүрэн хүсөөрнь ашаглаха ябадалда шанга эрилтэ табиха хэрэгтэй. Эдэ эрилтэнүүдэй наринаар сахигдадаг предприятида продукциин өөрынь үнэ химда, хүдэлмэришэдэйнь салин ехэ, мүн гүрэнэй мүнгэн зөөри хэмһээ ехээр гаргашалагдадаггүй байна бшуу.

Хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабаряа саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, тэрэшэлэн үйлэдбэри дээрэ ухаалан зохёолгын ба уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ баһа нэгэ арга нүхэсэлнүүд болоно. Ушар иимэһээ предприятинуудай инженернүүд, технигүүд хүдэлмэришэдэй дунда техническэ һуралсалай хүдэлмэриие үндэр хэмжээндэ табилгада, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые үргэнөөр механизацилгада бүхы үүсхэл оролдолгоёо зорюулха ёһотой.

Предприяти бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд, партийна, профсоюзна ба комсомольско организацинууд хүдэлмэридөө байһан бүхы дутагдалнуудые богони болзор соо түргэнөөр усадхажа, дээрэ хэлэгдэһэн шухала асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхээ хадаа ажалайнгаа бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ шадаха ба үйлэдбэриин шэнэ амжалта туйлаха уялгатай. Ажалай бүтээсые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлэн, табадахи табанжэлые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ социалистическэ промышленностиинмнай хүдэлмэришэдэй эгээл хүндэтэй, эгээл харюусалгатай зорилгомүн.

БАРИЛГАШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ЗҮБЛӨӨН

Ноябриин 30-най үдэшын заседани дээрэ Транспортна барилгын министр **Е. Ф. Кожевников** Транспортна барилгын министерствын барилгын организацинуудай хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха, мүн түмэр замууд, хүүргэнүүд, тоннельнүүд болон портнуудые индустриальна аргаар бариха тухай элидхэл хэбэ.

Транспортна барилгын ба проектнэ организацинуудые нэгэ министерство болгон ниилүүлхэ ябадал хадаа барилгын хүдэлмэриие түргэдхэлгэдэ, шанарыень һайжаруулгада ба өөрынь үные химдаруулгада шухала удхашанартай гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Индустриальна арга хэрэглэхэ талаар барилгын ба проектнэ организацинуудай зорилгонууд тухай, барилгын материалнууд, городской ба хүдөөгэй барилгада хэрэгтэй хабсарагдадаг детальнууд болон конструкцинууд тухай, мүн барилгын шанар һайжаруулха тухай элидхэлые СССР-эй Городской ба хүдөөгэй барилгын министр нүхэр **И. К. Козюля** хэлэһэн байна.

Министерствын барилгын организацинууд байрын гэр байшангуудыг, шэнэ һургуулинууд, үхибүүдэй садууд болон яслинууд, клубууд болон Культурын байшангуудые, үйлэдбэриин болон бусад барилганууды бодхоохо талаар мүнөө жэлдэ үргэн ехэ программа бэелүүлжэ байна гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Ерэхэ жэлдэ барилгын хэмжээ бүри ехэ болохо юм. Байрын гэр байшангуудые барилга министерствын талаар нинтэ дээрээ гурба дахин, тэрэ тоодо городуудта хоёр дахин, хүдөө нютагуудта долоо дахин ехэ болохо байна.

Эдэ хүдэлмэринүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада министерствын барилгын-монтажна биин байгаа организацинуудай хүсые нилээд ехээр бэхижүүлхэ, барилгын зуу гаран трестнүүдые гол түлэб шэнэ газар элдүүрилэн ашаглалгын районуудта шэнээр байгуулха гэжэ хараалагданхай.

Хэдэ хэдэн городуудта барилгын-монтажна хүдэлмэринүүдэй нилээд ехэ хубинь индустриальна аргаар хэгдэнэ. Гэбэшье, барилгые индустриализацилгын хэмжээе бүхы министерствын талаар абажа харахада, тон бага байна. Хабсарагдадаг конструкцинууд болон заводто бэлэдхэгдэһэн детальнууд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Министерствын городской барилганууд дээрэ мүнөө хүдэлмэриин поточно арга хэрэглэгдэнэ гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Министерствын зорилго юуб гэхэдэ, промышленна ба городской барилгын түрүү дүй дүршэлые хүдөөгэй онсо байдалтай зохилдуулан тэндэ хэрэглэхэ, бүхэли жэлэй турша соо барилгын организацинуудые жэгдэ һайнаар ашаглаха ябадал болоно. Барилгашадай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Бүтээсэ ехэтэй шэнэ машинануудболон механизмуудаар, инструментнүүд болон түхеэрэлгэнүүдээр барилгые хангаха асуудалда нүхэр Козюля ехэ анхарал хандуулба.

Главмосстройн начальник нүхэр **В. А. Кучаренко** барилгын индустриальна арга тухай, Москвада байрын гэр байшангуудые, культурно-ажаһуудалай байшангуудые барилгын хүдэлмэриин шанарые һайжаруулга тухай элидхэл хэбэ.

Элидхэлшэ болбол столицада байрын ба культурно-ажаһуудалай гэр байшан барилгын асари ехэ далайса тухай хөөрэбэ. Гансахан 1951—1953 онуудай туршада 2.330 мянган квадратна метр байрын талмай, 74 һургуули, газар дооро 700 километр элдэб коммуникаци, 3,8 миллион квадратна метр һайжаруулагдаһан харгы замууд баригдаа. 10 жэлэй турша соо 1951 онһоо эхилэн, партий, правительствын шиидхэбэриин ёһоор Москвада 10 миллион квадратна метр байрын талмай, 400 һургуули, 26 мянган койкотой больнична корпусууд, газар дооро 3000 хүрэтэр километр коммуникаци, 6 шахуу миллион квадратна метр һайжаруулагдаһан харгы замууд баригдаха юм.

Нүхэр Кучеренко элидхэлэйнгээ эсэстэ Главмосстройн коллективэй 1955 ондо гэжэ абаһан уялга тухай мэдээсэбэ.

* * *

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй зарлаһан барилгашад болон архитекторнүүдэй, мүн барилгын материалнуудай промышленностиин, барилгын ба харгын машина бүтээлгын, проектнэ болон научно-шэнжэлэлгын организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна зүблөөн Москвада, Кремлёвско Ехэ Ордон соо декабриин 1-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

Нүхэд **Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, М. А. Суслов, Н. Н. Шаталин** гэгшэд сугларагшадта халуунаар уггагдан, правительственна ложонуудта һуурин уудые эзэлнэ.

Барилгын материалнуудай, детальнуудай, конструкцинуудай промышленностиие саашань хүргөөхэ, КПСС-эй ЦК-гэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Советэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан тэдээнэй шанар һайжаруулха хэмжээнүүд тухай элидхэл хэхыень СССР-эй Барилгын материалнуудай промышленностиин министр нүхэр **П. А. Юдиндэ** үгэ үгтэнэ.

Түмэр-бетонно хабсаргададаг конструкцинууд болон детальнуудай, цементын, ханын томо блогуудай, санитарно-техническэ түхеэрэлгын, гипсовэ ба бусад зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ тухай парти, правительствын шиидхэбэри хадаа барилгын гол шухала материалнуудай үйлэдбэрилгын саашадаа түргэнөөр ургаха замые тодорхойлно гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ.

Ойрын гурбан жэлэй турша дотор Барилгын материалнуудай министерство барилгада хэрэгтэй индустриальна материалнуудые гол түлэб үйлэдбэрилдэг хоёр зуу шахуу шэнэ предприятинуудые барижа, ашаглалгада оруулха байна. Ханын блогуудые, черепицэ, шифер, хуурай штукатурка болон бусад материалнуудые үйлэдбэрилгэ пилээд ехээр үргэдхэгдэхэ юм.

Барилгын материалнуудай промышленностиин үмэнэхи зорилгонууд тухай хэлэхэ зуураа, нүхэр Юдин доторой ехэ резервнүүдые зааһан байна. Асбестоцементнэ промышленность, хирпиисын заводууд ехэ резервнүүдтэй. Мэдээжэ новатор нүхэр Дувановай зохёоһон хирпиисэ галдалгын түргэн арга тон удаанаар дэлгэрүүлэгдэнэ.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгын асуудалнууд тушаа элидхэлшэ тогтожо хэлэнэ. Хамһабариин цехүүдтэ хүдэлмэришэдэй олоороо байдаг ябадал ехэхэн дутагдал болоно.

Барилгын материалнуудай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд орон дотор барилгын материалнуудай үйлэдбэрилгые саашадаа бүхы хэмжээгээр дэбжээхэ зорилгонуудые нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тулада бүхы хүсэеэ, мэргэжэлээ зорюулха байна гэжэ нүхэр Юдин хэлэнэ.

СССР-эй Архитектурын академиин президент нүхэр **А. Г. Мордвинов** олоороо баригдажа байгаа байрын ба культурно-ажаһуудалай гэр байшангуудай архитектура, типовой проект зохёолго ба барилгые гарза багатайгаар хэхэ проект зохёолго тухай элидхэл хэбэ.

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ талаар советскэ гүрэнэй ябуулжа байгаа политикань, гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ, советскэ арадай зохёон байгуулхы ажал дотор, городууд болон тосхонуудые, байрын, ниитын ба промышленна гэр байшангуудые барилга дотор тон эли тодоор харагдана. Манай Эхэ ороной столица Москвае шэнэдхэн байгуулгада ехэ амжалтануу туйлагдаа. Бүхы союзна республикануудта асари ехэ барилга үргэнөөр хэгдэжэ байна. Конструкцинуудай шэнэ системнүүд ба барилгын эрхим һайн арга методууд зохёогдожо, хэрэглэгдэнэ.

Советскэ архитекторнүүд болон инженернүүдэй гол зорилго хадаа эрхим шанартай типовой проектнүүдые зохёохо ябадал болоно гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэнэ. Энэ хүдэлмэридэ эгээ ехэ хүсэтэй проектнэ организацинуудые, мэргэжэлтэй кадрнуудые хабаадуулха хэрэгтэй.

Столицада байрын ба культурно-ажаһуудалай гэр байшангуудые барилгын архитектура, тэдээнэй типовой проект зохёолго, барилгые тэнсүүлэн хубаарилха тухай элидхэлые Москва городой главна архитектор **А. В. Власов** хэбэ.

Зүблөөн хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ байна.

(ТАСС).

Арадай судьяда кандидат

МАРИЯ МИХАЙЛОВНА СМЫСЛОВА

Советскэ Бурят-Монголой столицын Железнодорожно районой һунгуулиин хоёрдохи округой ажалшад арадай судьягаар тус округто баллотировалагдахын тулада Мария Михайловна Смысловагай кандидатурые дэбжүүлһэн байна.

Мария Михайловна Кабанскын аймагай Федюновка тосхоной үгытэй айлай бүлэдэ, 1908 ондо түрөө һэн. Тиин, Мария Михайловна үшөө һургуулида һуража ябахадаа, хуули сахиха хүдэлмэрилэгшэ болохо хүсэлэнтэй байдаг байгаа. Тиимэһээ тэрэнэй ажал-ябуулга юристын хүдэлмэриһөө эхилһэн байха юм. Тэрэ хадаа 1929 ондо хоёрдохи шатын һургуули дүүргэһээр, юристнүүдые бэлэдхэхэ гурба һарын курсада һуража гараад, тэрээнһээ хойшо таһалгаряагүй юридическэ ажалда 25 жэлэй туршада хүдэлмэрилнэ.

1929 ондо сүүдэй мүрдэгшын тушаалда томилогдожо, Актюбинскэ областиин Мартунска райондо, удаань Москвагай Сталинска районой прокуратурада хүдэлмэрилөө.

1934 онһоо 1936 он хүрэтэр Мария Михайловна потребкооперациин системэдэ юрист-консультантаар хүдэлмэрилөө һэн. Һүүлээрнь 1942 он хүрэтэр Смоленскэ областиин Рослав городто хүдэлмэрилһэн байна.

1942 онһоо хойшо мүнөө хүрэтэр Мария Михайловна БМАССР-эй

прокуратурын мүрдэлгын таһагта прокуророор ажаллаа.

Хэдэн олон жэлдэ прокурорскомүрдэлгын ажал дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа, Мария Михайловна Смыслова нилээд дүй дүршэлтэй юрист болоо. Тэрэ хадаа олон жэл соо олоһон өөрынгөө дүй дүршэлые залуу юристнүүдтэ дуратайгаар дамжуулан үгэдэг юм.

Нүхэр Смыслова олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Верховно болон нютагай Советүүдэй һунгалтануудай үедэ һунгуулиин участково ба окружной комиссинуудта нэгэтэ бэшэ һунгагдажа, ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри арад зоной дунда хэһэн байна.

Мария Михайловна хадаа 1944 ондо Коммунистическэ партиин гэшүүндэ абтаа һэн.

Ниитын даалгабариинуудые үнэн шударгыгаар дүүргэхынгөө хажуугаар гэр бүлэдөө, үхибүүдээ хүмүүжүүлгэдэ нүхэр Смыслова анхаралаа ехээр табидаг. Ажалайнгаа, ниитынгээ, гэр бүлынгөө уялганууды жэшээтэ һайнаар дүүргэхэтэеэ хамта тэрэ хадаа өөрынгөө политическэ эрдэмые, мүн юридическэ мэргэжэлые дээшэлүүлхэ талаар саг үргэлжэ хүдэлмэрилнэ. Нүхэр Смыслова оролдосотойгоор һуража, юридическэ институт энэ жэлдэ заочноор дүүргээ. Нүхэр Смыслова мүнөө марксизм-ленинизмые шудалха үдэшын университедэй хоёрдохи курсада һуража байна.

Улан-Удэ городой Железнодорожно районой һунгуулиин хоёрдохи округой һунгагшад коммунистическэ партиин үнэн сэхэ басаган нүхэр М. М. Смысловагай түлөө нэгэн хүн шэнгеэр голосоо үгэжэ, тэрэниие арадай судьягаар һунгахань лабтай.

И. Балуров.

БМАССР-эй Верховно Советэй VII сесси

БМАССР-эй Министрнүүдые томилхо тухай БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указуудые баталха тухай

Бурят-Монголой АССР-эй Нютагай промышленностиин министрээр нүхэр Пивоваров Николай Буиновичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Культурын министрээр нүхэр Дамдинжапов Цырендоржи Жанабадараевичые томилхо тухай Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указуудые баталха гэжэ Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Совет тогтоообо.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ —
Б. ЛОБСАНОВ.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь —
В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Советүүдэй байшан. 1954 оной ноябриин 27.

Нүхэр Д. И. Ивановые БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи гүрэнэй аюулгүйе сахиха Комитедэй түрүүлэгшээр томилхо тухай БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указые баталха тухай

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Советэй тогтоохонь:

Нүхэр Иванов Дмитрий Ивановичые Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи гүрэнэй аюулгүйе сахиха Комитедэй түрүүлэгшээр томилхо тухай Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указые баталха.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ —
Б. ЛОБСАНОВ.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь —
В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Советүүдэй байшан. 1954 оной ноябриин 27.

Европодо эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые хангаха талаар европейскэ оронуудай Зүблөөн

1954 оной декабриин 1-нэй гурбадахи заседани тухай

КОММЮНИКЕ

Европодо эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые хангаха талаар европейскэ оронуудай Зүблөөнэй гурбадахи заседани декабриин 1-дэ болобо. Германска Демократическа Республикын Делегацие Толгойлогшо Германска Демократическа Республикын Премьер-Министр Отто Гротеволь түрүүлэгшээр һууба.

Албанска Делегацие Толгойлогшо Албанска Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Орлогшо Мануш Муфтиу гэгшын Мэдүүлгэ, Румынска Делегацие Толгойлогшо Румынска Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо Киву Стойкын Мэдүүлгэ, Хитадай Арадай Республикын Түлөөлэгшэ Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшо, Хитадай Арадай Республикаһаа СССР-тэ байгаа Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Чжан Вэнь-Тянай Мэдүүлгэ, Венгерскэ Делегацие Толгойлогшо Венгерскэ Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо Андраш Хегедюшиин Мэдүүлгэ ба Болгарска Делегацие Толгойлогшо Болгариин Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо Антон Юговай Мэдүүлгэ заседани дээрэ шагнагдаһан байна.

Удаадахи заседаниинь декабриин 2-то үглөөнэй 10 часта болохо.

СССР-эй, Польско Арадай Республикын, Чехословацка Республикын, Германска Демократическа Республикын, Венгерскэ Арадай Республикын, Румынска Арадай Республикын, Болгариин Арадай Республикын болон Албаниин Арадай Республикын Правительствонуудай хамтын Декларациин проект энэ заседани дээрэ хаража үзэгдэхэ байна.

Нүхэр А. И. Микоян Москвада бусажа ерэбэ

Финляндида, тэрэнэй правительствын урялаар ошоһон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Орлогшо нүхэр А. И. Микоян, СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министрын нэгэдэхи орлогшо нүхэр С. А. Борисов, Главсевморпутиин начальник В. Ф. Бурханов ба СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министерствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд нүхэд Н. И. Чеклин болон М. К. Артемьев гэгшэдээр удэшэгдэн декабриин 1-дэ Москвада бусажа ерэбэ.

(ТАСС).

Һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болголго, колхоз, МТС болон совхозуудта культурно-ажаһуудалай ба өөрын гэр байра барилга тухай

БМАССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сессиин тогтоол

КПСС-эй Центральна Комитедэй ба Советскэ правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгын, агуу-ехэ ород арадай ба СССР-эй бусад арадуудай ахадүүгэй туһаламжын ашаар Бурят-Монголой экономико болон культура жэлһээ жэлдэ ургана ба бэхижэнэ, тэрэ туһаламжын ашаар республикын ажалшадай материальна ажана һайн байдал ба культурна хэмжээн саг үргэлжэ дээшэлнэ гэжэ БМАССР-эй Верховно Совет тэмдэглэнэ.

Промышленностин хүгжэхэтэй хамта республикын территори дээрэ социалистическэ шэнэ городууд болон хүдэлмэришэнэй поселогууд байгуулагдаба. Колхозуудай томодхогдоһонтой, МТС-үүд болон совхозуудай хүгжэһэнтэй дашарамдуулан колхозно шэнэ центрнүүд, МТС-үүд болон совхозуудай болбосон түхэлтэй шэнэ посёлогууд байгуулагдаа.

Һургуулинуудай, хүүгэдэй садууд болон яслинуудай, клубууд болон Культурын байшангуудай, библиотекэнүүд болон радиоузелнуудай, спортивна талмайнууд болон стадионуудай, больницануудболон амбулаторинуудай тоо республика дотор жэлһээ жэлдэ олошорно.

Хүдөө тосхонуудта нинтын ба ажалшадай гэр байрануудые барилга жэлһээ жэлдэ ехэ болоно. Тэдэ гэр байрануудай ехэнхинь хүдөө нютагуудта ажаһуудаг, арадай ажахын элдэб һалбариннуудта хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэд, албахаагшад болон мэргэжэлтэдтэ гүрэнэй зүгһөө удаан болзор соо зээлеэр үгтэһэн мүнгөөр баригдана.

Культурно-ажаһуудалай барилгын ба һуурин газарые болбосон түхэлтэй болголгын темные саашадань түргэдхэхэ талаар бии байһан ехэ арга боломжые республикын ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд, тэдэнэрэй гүйсэдхэхэ органууд хүсэд хэрэглэнэгүй гэжэ БМАССР-эй Верховно Совет тоолоно.

Колхозуудай болон совхозуудай эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлгэдэ ехэ амжалта туйлагдаад байһан, хүдөөгэй хүн зоной саг үргэлжэ олошоржо байһан мүнөө үедэ һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо, колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудта культурно-ажаһуудалай ба гэр байрын барилгануудые хэхэ асуудалнууд мүнөө үедэ шухала удхашанартай болоод байна. Колхозуудай олзо доходой ургалта, хүдөөгэй ажалшадай материальна ажана байдалай саг үргэлжэ һайжаралга хадаа һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо, культурно-ажаһуудалай ба гэр байрын барилга хэхэ туршаа ехэ хэмжээнэй хүдэлмэрине хаа хаанагүй эрхилхэ таатай зохид арга олгоно. Гэбэшье, нютагай Соведүүдэй зүгһөө энэ асуудалда анхарал багаар хандуулагдадаг дээрэһээ, һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэри республикын динлэнхи аймагуудта хангалтагүйгөөр хэгдэнэ, культурно-ажаһуудалай ба гэр байрын барилга, тэрэ тоодо өөрын гэр байра барилга үшөөл хангалтагүйгөөр хэгдэжэ байна.

Республикын олохон аймагуудта, илангаяа Байкало-Кударын, Хэжэнгын, Торийн, Сэлэнгын, Ярууныи, мүн бусадшье хэдэ хэдэн аймагуудта баригдажа эхилһэн культурно-ажаһуудалай шэнэ эмхи зургаануудые (Культурын байшангууд, больницануудые, һургуулинуудые, клубууд, библиотекэнүүд болон бусад) тон удаанаар баригдажа байна. Барилгые хүдэлмэришэдөөр хангаха хэрэгтэ нютагай Соведүүдэй зохихо хэмжээ абаагүй, мүн барилгын организацинуудай ажал-ябуулгые хүсэд хинан шалгадаггүй байһан ушар барилгын болзорые унжагайруулгын гол шалтгаанинь болоно.

Тинхэтэй хамта бии байгаа культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудые саг соонь заһабарилха, мүн тэдэнние эмхи гуримтайгаар байлгаха тушаа зохихо хэмжээнүүд абтанагүй. Хайша хэрэгээр хандалгаһаа боложо клубууд болон уншалгын байшангуудай, улаан булангууд болон һургуулинуудай, больницануудболон бусад барилгануудай һандаржа, хэрэггүй болодог ябадал нэгэнтэ бэшэ үзэгдэнэ.

Олохон колхозуудай правлениүүд болон түрүүлэгшэнэр гүрэнэй зөөридэ найдаад, һүүлэй жэлнүүдтэ культурно-ажаһуудалай шэнэ эмхи зургаануудые бариха асуудалда анхаралаа хандуулхаяа болишоһон байна. Бичурын, Хэжэнгын, Зэдын, Тарбагатайн хэдэ хэдэн колхозуудта, мүн бусадшье аймагуудта баригдажа эхилһэн шэнэ клубууд, улаан булангууд болон библиотекэнүүдэй барилга дүүргэгдэнгүйгөөр зүндөө хаягдашоод байна.

Республикын олонхи аймагуудтахи хүдөө нютагуудта шэнэ гэр байрануудые барилгын темп дээшэлжэ байгаа мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэнэгүй, гэр байрануудай дутамаг байлга хадаа МТС-үүд, колхозууд болон совхозуудта шэнэ хүнүүдэй ерэлгэдэ һаад хэнэ, хүдөө ажахын ба культурын бүхы һалбариннуудай талаар мэргэжэлтэдэй деревндэ саг үргэлжэ ажаһуухаар түбхинэхэ хэрэгтэнь тойбо татана. Гэхэтэй хамта шэнэ гэр байрануудые, тэрэ тоодо колхознигууд, хүдэлмэришэд болон албахаагшадта өөһэдтэнь гэр байрануудые олоор барихын тулада бии байгаа туйлай ехэ арга боломжонуудые гүйсэд ашаглаха талаар ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд, колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд зохихо хэмжээ абанагүй. Нютагай Соведүүдэй зүгһөө хинаалта шалгалтын хэгдэдэггүй дээрэһээ, хэдэ хэдэн аймагуудтахи эмхи зургаанууд, организацинууд болон юрын хүнүүд шэнэ гэрнүүдые барихын орондо хуушан гэрнүүдые худалдажа абаад, нэгэ һуурин газарһаа нүгөө һуурин газарта абаашана. Тэдэнэр тиигэжэ һуурин газарнуудай түхэл шарайе муудуулна, тэндэхи гэр байрануудые олошоруулхын орондо, үсөөрүүлнэ. Хүдөө нютагуудта ажаһуудаг мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд болон албахаагшадай өөһэдтөө гэр байра барилгадань удаан болзороор гүрэнэй һомолһон мүнгэн хэдэ хэдэн эмхи зургаанууд болон ведомствонүүдэй (совхозууд, МТС-үүд, леспромхозууд, элүүрые хамгаалгын ба гэгээрэлэй органуудай) хүтэлбэрилэгшэдэй гэмээр хүсэд ашаглагданагүй.

Колхозууд, МТС-үүд, предприятинууд болон ведомствонүүдэй хүтэлбэрилэгшэд өөһэдтөө гэр бариха хэрэгтэнь колхознигууд, хүдэлмэришэд болон албахаагшадта зохихо туһаламжа үзүүлнэгүй. МТС-үүд, колхозууд болон бусад организацинуудай мэдэлдэ байдаг механизмууд, тусхайлбал, пилораманууд ашаглагданагүй. Өөртөө гэр баригшад барилгын хэрэгсэлнүүдээр, байрын гэрнүүдэй типовой проектнүүдээр хангагданагүй, өөрынгөө бууса шадарай участогуудые шэлэн абаха талаар зохихо туһаламжа нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудһаа абанагүй.

Хүдөөгэй һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо тушаа хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр хэгдэнэ.

Хүдөөгэй динлэнхи һуурин газарнуудай, тэрэ тоодо хэдэ хэдэн аймагай центрнүүдэй үйлсэнүүдынь урид зохёогдоһон түсэбгүйгөөр, ямаршье эмхи гуримгүйгөөр баригдана, зүдэрүү муухайгаар байлгагдана. Колхознигууд, хүдэлмэришэд болон албахаагшадай олохон байрын гэрнүүд хуушаржа муудашоод, түхэлгүй болоноһой. Һургуулинууд, больницануудд, клубууд болон культурно-гэгээрэлэй бусад эмхи зургаануудай территориинууд болон газаагуурхине эмхи гуримтай болгохо ябадалда зохихо анхарал хандуулагданагүй. «Заготживсырьё», «Заготзерно», эд хэрэглэгшэдэй кооперацн, хэлхеэ холбооной эмхи зургаанууд, ветеринарна участогууд болон пунктнууд, «Маслопром» трестын предприятинууд, мүн бусад ведомствонүүд болон эмхи зургаанууд өөһэдынгөө гэр байранууд болон байшангуудые ариг сэбэр бэшээр байлгана. Һуурин газарнуудые ногооруулха талаар хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр хэгдэнэ. Өөрынгөө бууса шадар үрэ жэмэсэй ба гоёолтын мододые таридаг колхознигууд, хүдэлмэришэд болон албахаагшадые урмашуулха ба тэдэнэрэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ талаар нютагай Соведүүд зохихо үүсхэл гарганагүй, мододые хамгаалхын түлөө тэмсэл хэнэгүй, һуурин газарнууд шадар байдаг ой мододые үгы хэдэг ябадалые хориногүй.

Худагуудай үсөөн дээрэһээ олохон һуурин газарнуудта ажаһуудаг ажалшад сэбэр уһаар хангагданагүй. Иимэ байдалай тохёолдоод байбашье худагуудые малтаха, мүн уһа абалгые механизацилха талаар хүдэлмэри нютагуудта хэгдэнэгүй.

Илангаяа Сэлэнгын, Зэдын, Закаменай аймагуудай олохон колхозуудта, мүн бусад хэдэ хэдэн аймагуудта мүнөөшье болотор ниитын банинууд баригдаагүй байһаар.

Болбосон түхэлтэй болголгын, мүн культурно-ажаһуудалай барилгануудые барилгын асуудалнуудта нютагай Соведүүдэй, мүн тэдэнэрэй гүйсэдхэхэ органуудай зүгһөө зохихо анхарал хандуулагдаагүй дээрэһээ, гэр байра барилгада гүрэнэй бюджедһээ һомологдоһон зөөри хүсэд ашаглагданагүй. Жэшээнь, культурно-ажаһуудалай барилгада нютагай бюджедһээ һомологдоһон мүнгэн республикын аймагуудта 1953 ондо оройдоол 74,2 процент, энэ жэлэй 9 һарын турша соо—48,8 процент ашаглагдаа. Бичурын, Зэдын, Хэжэнгын, Торийн, Кударын, Кяхтын, Сэлэнгын, мүн бусад хэдэ хэдэн аймагуудта бюджедһээ һомологдоһон мүнгэн илангаяа муугаар ашаглагдана. Колхозууд, МТС-үүд, совхозууд болон ведомственнэ бусад организацинуудай хүсэ ба зөөрсэр культурно-ажаһуудалай барилгануудые барихa, һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо тушаа, энэ хэрэгтэ нинтын ба үргэн нинтэ ажалшадай анхаралые хандуулха тушаа зохихо эмхидхэлэй хүдэлмэри нютагай Соведүүд хэнэгүй.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи архитектурын управлени һуурин газарнуудые түсэблэхэ ба бариха тушаа хүдэлмэрине хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдые байрын гэрнүүдэй типовой проектнүүдээр ханганагүй.

Республикын Министрнүүдэй Совет болбосон түхэлтэй болголгын, хүдөөдэ культурно-ажаһуудалай, байрын гэрнүүдые барилгын асуудалнуудта зохихо анхарал хандуулнагүй, министерствонүүд болон ажалшадай депутадуудай аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудһаа энэ талаар хүсэд эрилтэ хэнэгүй гэжэ БМАССР-эй Верховно Совет тэмдэглэнэ.

БМАССР-эй Верховно Совет нигэжэ тогтообо:

1. Колхозуудта, совхозуудта ба МТС-үүдтэ культурно-ажаһуудалай болон байрын гэр байрануудые барилга эрид түргэдхэхэ, хүдөөгэй бүхы һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэри үргэнөөр эрхилхэ хэрэг республикын ажалшадай депутадуудай аймагай, сомоной ба сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудай, колхозуудай правлениүүдэй, МТС-үүдэй ба совхозуудай директорнүүдэй шухала зорилгонуудай нэгэниинь гэжэ тоолохо.

2. 1955—1957 онуудай туршада культурно-ажаһуудалай ба гэр байрануудай барилгын, болбосон түхэлтэй болголгын дэлгэрэнгы түсэбүүдые энэ жэлэй эсэс хүрэтэр зохёожо, Соведүүдэй сессиинүүдэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха гэжэ ажалшадай депутадуудай аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалха. Эдэ түсэбүүд дотороо иимэ юумэ хараалха:

а) нэн түрүүн колхозуудай, мүн тэрэшэлэн тусхай ведомственнэ организацинуудай хүсөөр ба мүнгэн зөөреэр бариглаха культурно-ажаһуудалай шэнэ эмхи зургаануудые барилга;

б) байрын гэрнүүдые колхознигуудта, хүдэлмэришэдтэ ба албахаагшадта, мүн тэрэшэлэн колхозуудта, предприятинуудта болон ведомственнэ эмхи зургаануудта үргэнөөр барюулха хэрэг, малажалай холын гүүртэ, отарануудта ажаһуудаг колхознигуудай байрын гэрнүүдые барилгада, тэдэнэй бууса шадарые болбосон түхэлтэй болголгодо онсо анхарал хандуулха;

в) культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудта шухала заһабарилга хэлгэ, тэдэнэй доторой түхеэрэлгэ, колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай гэр байрануудай заһабарилга, үйлсэнүүдые, бууса шадарай участогуудые ариг сэбэр болголго, тэдэнние нэгоорууллга,

г) үйлсэнүүдые ногооруулга, харгы замуудые заһабарилга, олоороо хэрэглэдэг уһа худагуудые сэбэр байлгаха ба тосхон бүхэнние болбосон түхэлтэй болгохо бусад хэмжээнүүд;

д) модо бэлэдхэлгэ, барилгын нютагай материалнуудые үйлэдбэрилгэ, шухала хэрэгтэй түхеэрэлгые асаралга, барилга эрхилхэ ба болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэрине материально-техническэ талаар хангаха бусад асуудалнууд.

3. Түрүүшын ээлжээнэй культурно-ажаһуудалай барилгада (клубууд, улаан булангууд, бани, хүүгэдэй эмхи зургаанууд, медпунктнууд гэхэ мэтэдэ) гаргашалагдаха мүнгэн зөөри мүн тэрэшэлэн культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудые заһабарилгада ба тэдээндэ хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүдые худалдан абалгада гаргашалагдаха мүнгэн зөөри һомолхо хэрэг 1955 оной үйлэдбэрнин түсэбүүд, орошо-гарашын сметэнүүд дотороо хараалха, барилга эрхилхэдэ хэды шэнээн ажалта үдэрэй гаргашалагдаха байһые тодорхойлхо гэжэ хүдөө ажахын артельнүүдэй правлениүүдтэ дурадхаха.

4. Гэр байрануудые ба ажахын барилгануудые, захиргаанай болон культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай гэрнүүдые бариха, үйлсэнүүдэй ба талмайнуудай байха участогуудые тодорхойлон, хүн зоной һуурин газар бүхэнние болбосон түхэлтэй болголгын, тэрэнэй түрүүшын ээлжээнэй барилгануудай схемэнүүдые Соведүүдэй депутадуудай, мэргэжэлтэдэй, колхозно эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар зохёохо гэжэ ажалшадай депутадуудай аймагай, сомоной ба сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалха.

Аймагайнгаа һуурин газар бүхэнние болбосон түхэлтэй болголгын, тэрэнэй түрүүшын ээлжээнэй барилгануудай схемэнүүдые аймагай Соведэй гүйсэдкомой заседани хаража үзөөд, баталха зэргэтэй. Имагтал нютагай Соведүүдэй зүбшөөлөөр, типовой проектнүүдэй үндэһөөр, һуурин газар бүхэндэ барилга хэхэ, тэрэнние болбосон түхэлтэй болгохо талаар аймгүйсэдкомой баталһан түсэбэй ёһоор лэ гэр байрануудые, захиргаанай болон бусад гэр байрануудые баридаг болохо шанга гурим хаа хаанагүй тогтоохо. Һуурин газарнуудай, тэрэ тоодо аймагай центрнүүдэй, МТС-үүдэй болон совхозуудай посёлогуудай түрүүшын ээлжээнүүдэй барилгануудай, тэдэнние болбосон түхэлтэй болголгын схемэнүүдые зохёохо хэрэгтэнь аймгүйсэдкомуудта, сомоной ба сельскэ Соведүүдтэ, МТС-үүдтэ болон совхозуудта техническэ ба консультативна шухала туһаламжа БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи архитектурын хэрэгүүдые эрхилдэг Управлени, колхозуудтахи барилга эрхилдэг Управлени үзүүлхэ зэргэтэй.

5. Культурно-ажаһуудалай ба гэр байрануудай барилга саашадань үргэнөөр эрхилхэ зорилгоор:

а/ барилгын модо хойшолуулангүйгөөр бэлэдхэхэ, тэрэнние үбэлэй үедэ шэрэжэ таллуулха хэрэг эмхидхэхэ гэжэ ажалшадай депутадуудай аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, МТС-үүдэй ба совхозуудай директорнүүдые уялгалха. Аймгүйсэдкомууд болбол тусхай эмхи зургаануудһаа гадна, мүн өөһэд өөһэдтөө барилга эрхилдэг хүдэлмэришэдтэ, албахаагшадта хэды шэнээн барилгын модоной хэрэгтэй байһые хараадаа абан, модо бэлэдхэхэ ба шэрэхэ даалгабари модо бэлэдхэлэй нютагай организацинуудта, МТС-үүдтэ болон совхозуудта үгэхэ зэргэтэй;

б/ колхозуудай нинтын хэрэглэмжэдэ, мүн тэрэшэлэн колхознигуудта өөһэдтэнь хэрэгтэй модо бэлэдхэхын тула тусхай бригадануудые эмхидхэхэ гэжэ колхозуудай правлениүүдтэ дурадхаха;

в/ культурно-ажаһуудалай ба гэр байрануудай барилгада хэрэглэгдэхэ (хирпинсэ, извёстко, хюрөөдэмэл материал, шулуу, туф ба бусад) барилгын нютагай материалнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ хэмжээ-ябуулга зохёожо, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталамжада табиха гэжэ нютагай промышленностиин министерствые, олзоборилгын кооперациин соведые, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи барилгын материалнуудай промышленностине эрхилдэг Управлениие ба аймгүйсэдкомуудые уялгалха;

г/ эмхи зургаануудта, колхозуудта, мүн тэрэшэлэн колхознигуудта, хүдэлмэришэдтэ ба албахаагшадта хэрэглэгдэхэ модо хюрөөдэхэ, тёс бэлэдхэхэ ябадал бүхы МТС-үүдтэ ба совхозуудта эмхидхэхэ гэжэ МТС-үүдэй, совхозуудай болон промышленна предприятинуудай директорнүүдые уялгалха;

д) хүдөөгэй хүн зондо барилгын хэрэгсэлнүүдые (сонхын шэл, хадааһа, электротүхеэрэлгэ гэхэ мэтые) ехээр худалдадаг болохо гэжэ Бурмонкоопсоюзай правлениие уялгалха.

6. Хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадай өөһэдтөө гэр байра барихa хэрэгые бүхы хэмжэгээр дэмжэхэ, тэдэнэртэ туһалжа байха гэжэ МТС-үүдэй ба совхозуудай директорнүүдые уялгалха. Колхознигуудай гэр байрануудые бариха, тэдэнние заһабарилгада хэрэглэгдэхэ ёһотой модые колхозуудай ой модоһоо үгэхэ, мүн тэрэшэлэн барилгын материалнуудые зөөжэ асархын тула транспорт үгэхэ гэжэ колхозуудай правлениүүдтэ дурадхаха. Ажал хэжэ шададаггүй колхознигуудай, олон хүүгэдтэй эхэнүүдэй, үлбэр үбшэн ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда наһа барагаан хүнүүдэй бүлэнэрэй гэр байрануудые бариха хэрэгтэнь туһаламжа үзүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха.

Гэр байрануудые барихадаа, воскреснигүүдые эмхидхэжэ, колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай бэе бэедээ туһаламжа үзүүлдэг ябадалые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ.

Хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай, врачуудай, багшанарай болон бусад мэргэжэлтэдэй өөһэдтөө гэр байра барихынь тула урьһаар үгтэһэн мүнгэн зөөрние гүйсэд ашаглуулха хэмжээ ажалшадай депутадуудай аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд, МТС-үүдэй, совхозуудай ба леспромхозуудай директорнүүд абаха зэргэтэй.

7. Гэр байрануудые ба ажахын барилгануудые барижа, заһабарилжа байһан колхознигуудта, хүдэлмэришэдтэ, албахаагшадта худалдахын тула байрын стандартна гэрнүүдые, сонхын рамануудые, үүдэнэй, сонхын можонуудые, үүдэнүүдые, штакетнигүүдые республикынгаа леспромхозуудта, модо үйлэдбэрилгын предприятинуудта, промартельнүүдтэ ба ой модоной ажахынуудта бүтээн үйлэдбэрилхэ хэмжээ-ябуулгануудые хараалха гэжэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

8. Нютагай барилгын материалнуудые хэрэглэхэ арга боломжонуудые ба нютагай эрхэ байдалые хараадаа абалсан, колхознигуудай, МТС-үүдэй ба совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй гэр байрануудай типовой проектнүүдые шэлэн олохо, гэр байрануудай жэшээтэ типовой проектнүүдэй альбом, хүдөө һуурин газарнуудые зохёон барилгын проектнүүдэй альбом 1955 ондо бэлэдхэхэ гэжэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи архитектурын хэрэгые эрхилдэг Управлениие, колхозуудтахи барилгын хэрэгүүдые эрхилдэг Управлениие уялгалха.

9. Аймагуудта, МТС-үүдтэ ба совхозуудта үбэлэй үедэ курсануудые, семинарнуудые үргэнөөр эмхидхэлгэ түсэбүүд соогоо хараалан, барилгашадай кадрнуудые бэлэдхэхэ хэмжээ-ябуулгануудые энэ жэлэй декабрийн 10 хүрэтэр зохёожо, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ табиха гэжэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи колхозуудтахи барилгые эрхилдэг Управлениие уялгалха.

10. Үргэн нинтэ колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай, һургуулинихидай ба пионернүүдэй хабаадалгатайгаар бүхы һуурин газарнуудта модо тариха гэжэ ажалшадай депутадуудай аймагай, сомоной ба сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, колхозуудай правлениүүдые, МТС-үүдэй ба совхозуудай директорнүүдые уялгалха. Һуурин газар бүхэнние тойруулан модо тарихын, һуурин газарнуудай центрнүүдые ногооруулхын, колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай гэр байрануудай хажуугаар палисаднигуудые бии болгохын, гоёолтын ба үрэ жэмэстэ модонуудые тарихын, мүн тэрэшэлэн таригдаһан модонуудаа наринаар хамгаалан, захиргаанай гэр байрануудай, һургуулинуудай, больницануудай, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, түүхэтэ—революционно памятнигуудай территориинуудые ногооруулхын тула 1955 оной хабарай үедэ хаа хаанагүй модонуудые олоор тариха зорилгоор бэлэдхэлэй шухала хүдэлмэри хэхэ.

Һуурин газарнуудые, МТС-үүдэй ба совхозуудай центрнүүдые ногооруулха, үрэ жэмэстэ модонуудые тарин ургуулха хэрэгтэ колхозуудай, МТС-үүдэй ба совхозуудай агрономууд хабаадалсаха уялгатай.

11. Хүн зоной эрилтэнүүдые хангахын зорилгоор таригдаха модонуудые саашадань ехэ болгохо, колхозуудта лесоплодоягодна питомнигуудые үргэдхэхэ хэмжээнүүдые хараалжа, республикын Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ табиха гэжэ Хүдөө ажахын министерствые уялгалха.

12. Доторой татабарин мүнгэн зөөрние сохихидэнь һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болголгодо: харгынуудые заһабарилгада, худагуудые малталгада ба болбосон түхэлэй болголгын бусад хүдэлмэридэ гаргашалха гэжэ сомоной ба сельскэ Соведүүдтэ дурадхаха.

13. Һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо, хүдөө нютагуудтахи культурно-ажаһуудалай ба колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай өөһэдынь гэр байрануудые бариха хүдэлмэридэ эрхим үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө республикын аймагуудай, сомоной ба сельскэ Соведүүдэй колхозуудай, МТС-үүдэй ба совхозуудай хоорондо республиканска социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ.

Мүрысөөндэ илагшадта барюулагдахын тулада БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг бии болгохо.

1954 оной декабрийн 20 болотор мүрысөөнэй условинуудые баталха гэжэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

14. Хүдөө һуурин газарые болбосон түхэлтэй болголгодо, культурно-ажаһуудалай барилгада хүдөөгэй бүхы хүн зоние эдэбхитэйгээр хабаадуулха зорилгоор хүдөөгэй хүн зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, энэ шухала хэрэгтэ бэеэрээ хабаадалсаха гээшэ тэдэнэй уялга мүн гэжэ бүхы хүдөө ажалшадта ойлгуулха. Һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохын түлөө тэмсэлдэ нютагай Соведүүдэй депутадуудай, саг үргэлжын комиссиинуудай, советскэ эдэбхитэдэй, хүдөөгэй интеллигенциин эдэбхине дээшэлүүлхэ, болбосон түхэлтэй гэр байрануудые барилгада, мүнөө үеын эрилтэнүүдэй ёһоор барилга эрхилэлгэдэ тэдэнэртэ жэшээ харуулха гэжэ ажалшадай депутадуудай аймагай, сомоной ба сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалха.

15. Республикын аймагуудта, колхозуудта, МТС-үүдтэ ба совхозуудта болбосон түхэлтэй, культурно-ажаһуудалай ба гэр байрануудай барилгын хэр зэргээр ябуулагдажа байһые саг үргэлжэ харуулха, һайн дүй дүршэлые бүхы хэмжээгээр дэмжэн тарааха, дутагдалнуудые эрид шууд элирүүлхэ, модо һуулгаха, гэр байра бариха, болбосон түхэлтэй болгохо асуудалнуудаар консультаци — статьянуудые толилжо байхыень республиканска ба аймагуудай газетэнүүдэй редакцинуудые уялгалха.

Хүдөөдэ культурно-ажаһуудалай ба гэр байрануудай барилга үргэнөөр эрхилхэ, хүдөөгэй бүхы һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болголгодо хамаг бүхы арга боломжо республика доторнай бии гэжэ БМАССР-эй Верховно Совет тоолоно. Һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо, культурно-ажаһуудалай ба гэр байрануудай барилгын темные шууд түргэдхэхэ ябадал хүдөө ажахын бүхы һалбариннуудые эрид ехээр хүтжөөхэ, хүдөөгэй ажалшадай материальна ажабайдалые ба культурна хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ хэрэгые амжалтатайгаар нинидхэлгэдэ туһалха байна.

Республикын советскэ ба ажахын бүхы органуудай, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй зорилго юуб гэхэдэ, республикын колхозууд, МТС-үүд ба совхозуудта культурно-ажаһуудалай ба хүн зоной өөһэдынь гэр байрануудай барилгын, һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болголгын хэмжээ-ябуулгануудые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы колхозно тарьяашадые, МТС-үүдэй болон совхозуудай хамаг хүдэлмэрилэгшэдые, хүдөөгэй бүхы интеллигенциие эдэбхитэйгээр хабаадуулха ябадал болоно.

Ажалшадай культурна эрилтые дүүрэнээр хангаха

Шухала номууд, брошюрануудасарагданагүй

Аймагай центр—Баргажан тосхондо Бурмонкнигторгын № 6 магазин бии юм. Энэ магазинда ороходо хүнүүд хододоо олон байдаг. Тэндэ залуушье, үбгэжөөлшье хүнүүд орожо, элдэб номуудые худалдан абадаг. Энэ хадаа эндэхи ажалшадай духовно эрилтын ехээр ургаһые гэршэлнэ.

Ажалшадай дунда ном тараалга худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй шухала уялга мүн. Ном тараалгаар № 6 магазинние даагша нүхэр В. Эргеев бага бэшэ амжалта туйлаа. Үнгэрһэн 10 һарын туршада 140 гаран мянган түхэригэй элдэб номууд ажалшадта худалдагдаа. Зүгөөр ном тараалга Баргажанда бүхыдөө нимэ һайн бэшэ. Юуб гэхэдэ, аймпотребсоюзай хүдэлмэрилэгшэд ном тараалгада зохихо анхарал табинагүй. Түсэбэй дүүргэгдээд байгаал һаа, ном тараалга бараг ябана гэжэ тэдэнэр буруу ойлгодог. Аймпотребсоюз худалдаха номуудаа № 6 магазинһаа абадаг юм. Ном тарааха энэ жэлэйнгээ түсэбые үнэ дүүргэнхэй. Теэд ямар аргаар дүүргээ гээшэб гэхэдэ, нматтал һургуулиин учебнигүүдые наймаалалгаар дүүргээ. Ураншайханай, политическэ, хүдөө ажахын шэнэ номуудые үргөөр пропагандалжа, тэрэнние ажалшадай дунда элбэгээр тарааха талаар энэ гэхэ юумэ хэгдээгүй. Жэшээ болгон Суво-Баяиголой сельпое абаад үзээ. Тус сельпо эндэхи ажалшадые шэнэ һонин номуудаар саг соонь хангажа шаданагүй. МТС-тэ механизаторнууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд олон юм. Теэд тэдэнэрэй эрилтэ хангагданагүй.

Ном тараалгадахи үшөө нэгэ дутагдал юуб гэхэдэ, аймгүйсэдкомой культурын таһаг хүдөөгэй библиотекэнүүдэй номой фондые үргэдхэлгэдэ зохихо туһаламжа үзүүлнэгүй. Ураншайханай болон бусад литература худалдажа абахын түлөө хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ үгтэһэн ехэ хэмжээнэй мүнгэн зөөри жэл бүхэндэ гүйсэд хэрэглэгдэнгүй үлэнэ. Читканай, Уланай долоон жэлэй һургуулинуудтахи библиотекэнүүдэй номой фондые үргэдхэхэ талаар һомологдоһон мүнгэн зөөри хэрэглэгдэдэгүй. Тиихэдэ, аймагай колхозуудай правленинүүд энэ жэлдэ культфондһоо ном худалдажа абалгада нэгэшье түхэриг гаргашалаагүй.

Наука болон түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые харуулһан плакадуудые эндэхи магазинуудта олохонь бэрхэтэй. Колхозой новатор, Сталинска шангай лауреат Т. С. Мальцевай түрүү аргые хэрэглэхэ талаар аймагта туршалгын участогууд эмхидхэгдэжэ байна. Теэд, энэ түрүү дүй дүршэл тухай нэгэшье брошюрын асарагдаадүйнь гэмшэлтэй.

Д. Гыргенов.

Баян библиотекэ

Кударын аймагай библиотекэ урдань нэгэ бишыхан гэртэ байрладаг һэн, теэд тэрэнэйншье ехэнхи хубние номуудынь эзэлдэг байгаа. Тиимэ дээрэнээ библиотекэ соо номой выставкэ эмхидхэхэ гү, али уншагшадай өөрэлдөө хэхэ аргагүй һэн. Мүнөө үедэ библиотекэ уужам, һаруул гэртэй болонхой. Библиотекэ соо уншалгын зал, абонемент, ном хадагалха ба архиваа хэхэ таһалганууд бии. Эдэнь һайн түхсэрэлгэтэй, гоёор шэмэглэгдэнхэй. Сонхонуудтань шэнэ хүшэгэнүүд зохидоор үлгөөтэй, сэсэгүүд табигданхай. Библиотекэ соо ороод һуухада таатай зохид.

Уншалгын залай хананууудаар вождьнорой портредүүд үлгөөтэй, өлдэб плакадууд, выставкын стендүүд, фотозурагууд олоороо хадаатай байдаг. Мүн тэрэшэлэн «Шажан гэшэ наука ба хүгжэлтын дайсан мүн» гэһэн темээр номой выставкэ эмхидхэгдэһэн байна.

Һайнаар түхеэрэгдэһэн уншалгын залда хүнүүд олоороо ородог юм. Тэдэнэр эрдэм наукын алиншье һалбаринуудаар-техникээршье, медицинээршье, хүдөө ажахыгааршье өөһэдынгөө хэрэгтэй зүйлнүүдые эндэ ложо уншаха аргатай. Мүн тэрэшэлэн хүнүүд шэнэ газетэ, журналнуудые ехээр һонирхон уншадаг. Энэ залда залуу библиотекарь Р. Галяутдинова хүдэлмэрилхэ зуураа, уншахаяа ороһон хүнүүдэй гуйлта болон эрилтые оролдосотойгоор дүүргэдэг юм.

Уншагшадай ном абадаг таһалгада астрономёор, түүхээр, биологёор ямар номуудые уншахаб гэжэ һайшаан дурадхаһан список, мүн «Түрэл орон доторнай» гэһэн плакат үлгөөтэй байдаг.

Һүүлшын хоёр жэлэй турша дотор тус библиотекэдэ 10 мянга тухай шэнэ номууд абтаба.

—Советскэ уншагшадай эрилтын саг үргэлжэ ургажа байхыень бидэнэр, библиотекын хүдэлмэрилэгшэд, үдэр бүри харанабди. Уншагшад ураншайханай литературын шэнэ шэнэ номуудта улам бүри хүртэжэ ядадаг боложо байна,—гэжэ библиотекарь Инна Ивановна Полищук хэлэнэ.

Гэхэтэй хамта, энэ аймагай библиотекэ хүн зоной дунда номуудые дэлгэрүүлхэ талаар, мүн тэрэшэлэн хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ методическа туһаламжа үзүүлхэ туша ехэ хүдэлмэри ябуулдаг.

В. Хамаганова, библиотекын уншагша.

Улан-Удын мяха-консервын комбинадай колбасна заводой коллектив жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид декабрийн 25-да дүүргэхэ, жэлэй эсэс болотор түсэбһөө гадуур 20 вагон колбасна зүйлнүүдые гаргаха гэһэн уялга абаа. Эндэ абаһан уялганууда дүүргэхын түлөө социалистическэ мурысөөн үшөө үргэнөөр дэлгэрнэ. Нүхэр Акишинагай хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай бригада тус мурысөөндэ оролсоод, даалгабаряа үдэр бүри 130—140 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир Татьяна Николаевна Акишина хүдэлмэрилжэ байна.

А. Мантаевай фото.

СЭЛЭНГЫН АЙМАГТА

ПАРТОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ СЕКРЕТАРЬНУУДАЙ СЕМИНАР БОЛОБО

Партийн айкомдо колхозуудай болон МТС-үүдэй парторганизацинуудай секретарьнуудай хоёр үдэрэй семинар боложо дүүрээ. Тус семинар дээрэ теоретическэ темэнүүдээр лекцинүүдые айкомой секретарьнууд нухэд Семенов, Тихоненко, Титов ба Бадмаев гэгшэд уншаба.

«Партийна эхин организаци партийна группануудай хүдэлмэрине хайшан гэжэ хүтэлбэрилхэб» гэһэн темээр Маленковой нэрэмжэтэ колхозой ба Селендумын МТС-эй парторганизацинуудай секретарьнууд нүхэд Жамбалов ба Бадмажапов гэгшэд элидхэлнүүдые хэбэ. Эдэ элидхэлнүүдэй һүүлээр парторганизацинуудай секретарьнууд нүхэд Цыренов, (Сталинай нэрэмжэтэ колхоз), Пурбоев (Кагановичын нэрэмжэтэ колхоз) ба бусад өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай хэлэжэ үгөө.

КОЛХОЗОЙ АНГУУШАД

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд эрхим ангуушадааараа омогорходог. Тэдэ ангуушадай нэгэниинь—Пурбо Бальчинович Батуев залуу ангуушан Надмит Цырендоржиевтай хамта богонихон саг соо 7 булга, хори гаран хэрмэ барилһан байна.

70 наһатай Цыбикдоржо Гармаев агнуурида гансаараа гаражa, 3 булга, 10 хэрмэ баряа. Тиихэдэ Норбо Бадмаев 4 булга баряад, «Заготживсырьёгой» контородо тушааба.

АГИТАТОРНУУД ХӨӨРӘЛДӨӨНҮҮДЫЕ ҮНГЭРГЭНЭ

Сэлэнгын МТС-эй партийна эхин организациин 40-өөд агитаторнууд арадай сүүдүүдые һунгаха һунгалта үнгэргэхэ тухай РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указай гарахаһаа хойшо ажалшадай дунда агитационно-пропагандистическэ хүдэлмэрине үргэнөөр ябуулна. Мүнөө эдэнэр РСФСР-эй арадай сүүдүүдые һунгаха Дурим-ые механизаторнуудта, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ ойлгуулжа байна.

Ш. Биликтуев.

Тугалнуудаа шэнэ аргаар түлжүүлхэнь

Кяхтын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишад түлигдэдэггүй байрануудта тугалнуудые түлжүүлхэ түрүү арга методые амжалтатайгаар хэрэглэнэ. Энээн тухайгаа гүүртые даагша нүхэр Доржитарова иигэжэ хөөрэнэ:

—Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ тугалнуудаа дулаан байрада байлгажа, эхыень хүхүүлэн түлжүүлдэг байгаабди. Иимэһээ тугалнуудай тамир муутай, һула бэетэй байжа, элдэб үбшэндэ дайрагдадаг байгаа, «Караваево» совхозой малшадай хүдэлмэрийн арга методтэй һайнаар танилсаад байхадаа энээнние өөһэдынгөө ажал дээрэ хэрэглэхэ гэжэ шиидээ һэмди. Теэд энэмнай хэзээдэшье манай эндэ хэрэглэгдээгүй шэнэ хэрэг байгаа. Һаалишад түрүүшээр түлигдөөгүй байра соо тугалнуудаа абаашахаяа айдаг байһан юм. Теэд уданшьегүй бидэнэр шэнэ арга методэй һайн байһание ойлгожо, энэ аргаар 30 тугал түлжүүлһэн байгаабди. Энэ тугалнууднай бултадаа элүүр эхэ бэетэй, амидынгаа шэгнүүрые сүүдхэ соо эли бодо ехээр дээшэлүүлдэг болоо һэн.

Энэ жэлэй үбэлжэлгын үедэ түлигдэдэггүй байрада 60 толгой тугал түлжүүлхэ гэжэ шиидэнхэйбди. Мүнөө тугалаймнай байра һайнаар дулаалагдаа, тусгаар клеткэнүүд түхеэрэгдээ.

Д. Цыренов.

Сайрын БУЛАН

Гартаа „сабуутай“ Даша-Цырен

Сабуун гээшэ хүн зондо хэрэгтэй зүйл болоһоор үнинэй. Тэрээнгүйгөөр юрэдөө холо ошохогүйш. Наада захынь, бэшэг бэшээд, хайшан гэжэ задархагүйгөөр няхаб, хэрбээ модошо дархан хүн һаа бүришье болёо, ажалайнгаа үедэ хододоо хажуудаа табяад байха баатай болоно бшуу. Тиимэ тиитэр манай орондо һүүлэй үедэ шэнэ, яашагүй шухаг сабуунууд элбэгжэжэ байна. Жэшээлхэдэ, хэдэн тонно шэгнүүртэй хоёр юумые нилүүлжэ няагаад, хиндэ үлгэхэдэ хобхорхогүй, улам бүхэ болгожо байдаг сабуун бии. Үгышье һаа, зүү нидхэ һабагшалжа, хубсаһа оёхын орондо тус хай сабуугаар няахада, холо дээрэ тэхэ байна гэжэ манай эрдэмтэд һаяшаг тодоруулаа.

Эрдэм ухаанай талаар боложо байһан эдэ бухы хубилалтануудые «манай герой» Тубоев Даша-Цырен һанаа зүүдэндээшье оруулдаггүй ёһотой даа. Ушар юуб гэхэдэ, тэрэнэй өөрынь гар «сабуутай» юм. Илангаяа хүнэй мүнгэндэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдтэ, хубсаһа хунарта няалдабал өөрынгөө зөөри болгоогүйдөө хобхордоггүй, тиимэ ондоо мүрэй «сабуун» гартань нилаагаатай ябадаг.

...Нэгэтэ зунай шэб харанхы һүни һэн. Тосхоной үйлсөөр хүн амитанай ябаха абяан дуулданагүй. Гансал Улекчин горхон һаба соогуурааа шааяжа, юунэйшьеб тухайда гүбэр шэбэр гэнэ. Тиимээр байтар сахилгаан зурагад гэшэбэ. Эзэгүй айлай гэртэ орохо һанаатай сонхынь рамые мулталжа байһан Даша-Цырен зосоо хүйтэ даагаад, тэрэнэй нюрга руу ута гэгшыи галта ташуураар шаб байса буулгажархиһан мэтэ болобо. Хэды тиибэшье һаань, энэ хүйхэр «сабуутай» гараараа ехэ юумэ һабардажа урдиһэн байба...

Энэ хүн үглөөдэрынь нилээд зузаан хармаантай болоһон, тосхоной үйлсөөр бараг зэргээр алхалжа ябатараа, өөрынгөө нүхэд Д. Дашнев В. Цыбенов хоёртой уулзаба. Айлһаа хулууһан эдеэ хоолойнгоо зүйлнүүдые тэдээндэ барюулха зуураа, тэрэ иигэжэ захиба:

—Эдэ бүгэдые гэртэм абаашажа үгэгтылши. Тиин мүнөө үдэшэ манайда нэгэ һонихон айлшан ерэхэеэ байна гэжэ хэлээрэйт.

Хоёр нүхэд угаа ехээр гайхалдабашье, тэрэнэй гуйлтые дүүргэбэ. Урдаһаань Даша-Цыренэй эжын нюдөө ехэ болгоод, «энэтнай юун гээшэб» гэхэдэнь, тэдэнэр бараниень ойлгуулжа, айлшанаа хүлеэхээр түхеэрбэ.

—Ямар айлшан, хэн юун манайда ерэхэ байгаа гээшэб,—гэжэ һанаата болошоһон эжынь хирэ хирэ болоод лэ сонхоороо хараашална. Уданшьегүй машинын гэрэл холоһоо яларба. Тиигэһээр байтар ,хүргэлсэжэ ерэһэн Р. Сангатулин, В. Ванжилов, Ж. Данзанов гэгшэдые ба һамган болгожо асарһан Н. гэгшэеэ дахуулаад, Даша-Цырен һахай һалаг орожо ерэбэ. Эжынь ехээр сошордон, һууха байха газараа олоожо ядан зогсоо бэлэй...

Энээнэй һүүлээр 8 хоноһон хойно залуухан басагые хайрлаһандаа Гарма эжынь хубүүнэйнгээ абари зангые дуулһан хэлэжэ үгөөд, тэрэ-ние гэртэнь бусаажархиһан юм. Зай иихэдээ энэ юун боложо байна гээшэб гэжэ уншагшад һонирхохо зэргэтэй. «Манай герой» Даша-Цырен Тубоев гээшэмнай Закаменай аймагай Улекчинэй долоон жэлэй һургуулиин 5-дахи класста үнишье бэшэ һуража байһан юм. Теэд гурбан жэлэй турша дотор 6-дахи класста орожо шадахаяа болиходоо сугтаа һураһан нэгэ басаганай толгойень эрьюулжэ, тэрээнтээ гэрлэһэн байна.

Энээнһээ урид өөрынгөө «гоё һайханние» харуулха һанаатайгаар Даша-Цырен бага бэшэ ябуулга хэһэн байба. Энэ хэрэгтэнь тэрэнэй «сабуутай» гарнууд ехэ туһа хүргөө. Нэгэ колхозницын тапочка, Б. Гомбоевой самса, зоотехник Гурковагай хэдэн зуун түхэриг мүнгэн, эдеэ хоолой зүйлнүүд тэдэ гарнуудтань ошожо, «саб няалдашаһан» байба. Тэрээнһээ байтагай, колхозой гэшүүн М. Вампиловай велосипедые ойро зуура наадаха гэжэ абаһан аад, энэ хүйхэр хүршэ колхозойнгоо нэгэ хүндэ худалдажархиба. Мүнгэниинь Даша-Цыренэй хармаанда ороо юм ааб даа.

—Үгы нүхэр, велосипедни хаанаб, асаржа үгыш,—гээд Вампиловай хэлэхэдэ:

— Харгы дээрэ орхиһомни үгы болошоо һэн, теэд би яаха хүнбиб,—гэжэ хэлэжэрхёод, тэрэ убайгүйгөөр гэшхэлжэ ябадаг юм. Зоотехник Гуркова хамаг юумэеэ үгы болгоһон тухайгаа милициндэ мэдүүлбэ. Теэд участково милиционер Даша-Цырентэй «уулзажа хөөрэлдэбэшье», тэрэниень түлүүлхэ тухай ямаршье хэмжээ абаагүй.

Энээндэнь годоорһон Тубоев өөрынгөө муухай аашануудые үргэлжэлүүлһээр. Һаяхан тэрэнэй хани нүхэр Ж. Данзанов Советскэ Армиин зэргэдэ алба хэхээ мордоһон юм. Тэрэнэйнь һүүлээр Даша-Цырен гэртэнь ошожо хонохо зуураа, харанхы һүни хайрсагынь уудалаад, нүхэрэйнгөө костюмыень абаад гарашоо. Данзановай эжы хойноһоонь нэхэ нэхэһээр арай гэжэ бусаалгаба.

Эдэ бүгэдэнөө гадна, һамганайнгаа Бургалтай нютагта ошоод байхада Даша-Цырен сугтаа худалжэ байһан хүнүүдэйнгээ велосипедүүдые һурангүй унаад лэ, тэнэжэ ябашадаг һэн. Тэдэнь хоёр-гурбан үдэр соо ажалһаа таһаржа, бэдэрхэ баатай болодог байба.

Худалаар хэлэхэ, хүнэй юумэ хулууха гээшэ хуушан сагай хорото үлэгдэлнүүдэй нэгэн байһаниинь хэндэшье элитэ. Теэд Советскэ засагай жэлнүүдэй үедэ хүмүүжэлэн, советскэ һургуулида һураһан, 18 наһатай комсомолец Даша-Цырен Тубоевой эдэ муухай аашануудые гаргажа ябахадань, нютагай комсомольско организаци, тэндэхи колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон тэрэнэй түрэлхидынь юундэ ямаршье хэмжээ абадаагүй юм?

Муу талаһаа сууда гараһан энэ хүйхэрэй «сабуутай» гарнуудые, «үнэ ургаһан» нюурые хурса шүүмжэлэлэй «халуун уһаар» угаажа, тэрэние зүб харгы руунь шэглүүлхэ саг тулаа.

Г. Жапов, Ч. Рыгзенов.

Залуу мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлэгшэ

Электрохюрөөшэн болохынгоо урда тээ Гомбо Бадмаев ой модоной промышленностиин предприятинуудта худэлмэрилжэ, олон мэргэжэлтэй болоһон байгаа. Тэрэ хадаа модо ашаалагшаар, таллуулагшаар, гар хюрөөшэнөөр, модошье отологшоор ажаллаһан юм. 1949 ондо Баруун Тарбагатайн леспромхозой Баруун гэжэ участогта нүүдэл электростанциин асарагдахада Гомбо электрохюрөөгэй мотористын туһалагшаар томилогдоһон байгаа.

Нүхэр Бадмаевай томилогдоходо моторист Андрей Куприянов ехэ баярлаа һэн. Юуб гэхэдэ, Бадмаевай техникэдэ ехэ дуратай, зориһондоо хүрэдэг һайн худэлмэришэн байһыень үнинэй мэдэхэ байгаа бшуу. Тэрэ үдэрһөө хойшо Андрей Гомбые ажалай шэнэ мэргэжэлдэ тон ханамжатайгаар һургажа эхилээ. Ажалай үдэрэй дүүрэһэн хойно удэшэндөө тэрэ хоёр электрохюрөөгэй часть бүхэнние нарннаар шудалдаг, модо хюрөөдэхэ, гэшүүһэнһээнь шулаха талаар бүхы арга дүршэлнүүд тухай хөөрэлдэдэг байба. Эгсэ һара үнгэрөөд байхада Гомбо бэеэ даагаад худэлмэрилжэ эхилхэдээ түрүүшээр хюрөөтөө дүүрэн хүсөөрнь ашаглажа арайл шададаггүй байгаа. Энэ мэтын зарим тэды дутагдалыень хаража байбашье, нүхэр Куприянов иигэжэ хэлэбэ:

—Һуралсалдамнай амжалта бии байна. Оролдолгомнай минин хосороогүй ха. Сезоной эсэс болотор шамайе гүйсэд һайн электрохюрөөшэн болгохоб.

Модо бэлэдхэлгын сезоной эсэсые хүлеэхэ саг болобогүй. Андрей Куприянов электростанциин механигай курсада һуралсахаяа Улан-Удэ ошохо болобо. Тиихэлээрнь тэрэнэй орондо ондоо хүнние табиха хэрэгтэй болоо һэн.

Гомбо Бадмаевые электрохюрөөшөөр табиха гэһэн дурадхалые участогай конторо соо байһан зарим хүтэлбэрилэгшэд дэмжэхэгүй янзатай боложо, «һуража эхилһээр үни болоогүй, хэр шадаха юм?» гэһэн үгэнүүдые хэлэбэ. Эндэ байлсаһан нүхэр Куприянов оролдолго гаргажа, Гомбо электрохюрөөшэн болгогдобо.

Түрүүшын үдэрнүүдтэ энэ электрохюрөөшын хэрэг ажал балайшье һайнаар ябабагүй. Унагааһан зарим модонуудтань трактораршье, морёоршье дүтэлхын аргагүй байдаг байба. Тэрэнэй унагааһан модо таллуулагшад үдэрэйнгөө нормые дүүргэхэгүйдөө Гомбодо элдэб олон эрилтэнүүдые табиба. Гомбо нүхэдэйнгөө урда аягүй, эшхэбтэр байдалда оробошье, зоригоо улам хурсадхажа, «хүлеэгты, нүхэдни, 10 хоног, харахат, үзэхэт» гэжэ хэлээ һэн.

Гомбо үнэн бэеэ бэелжэ, ажалай үдэрэй һүүлээр амархыешье мэдэнгүй электрохюрөөшын мэргэжэлые шудалжа эхилбэ. Түрүү моториснуудай худэлмэрилжэ байхые хаража, өөрынгөө худэлмэриин дутагдалнуудые ойлгожо абаба. Иигэжэ худэлмэрилһэнэйнгөө ашаар, тэрэ уданшьегүй участогайнгаа түрүү электрохюрөөшэдэй нэгэн болоо һэн.

—Хэнһээшье дутуугүйгөөр худэлмэрилжэ шадаха хоёр байгаа байнабди. Үнгэрһэн хахад һарын түсэбэй дүүргэгдээгүй байһанай шалтагаан—дүршэлөө хүсэд олоогүй дээрэнээмнай байгаа юм байна,—гэжэ Гомбо өөрынгөө туһалагша Александрта хэлэбэ.—Мүнөө нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг болобобди. Тиинэшье мүртөө һуралсалаа мартажа яажашье болохогүй. Мотористын туһалагшын уялга гансахан кабель зөөлгөөр дүүрэдэг бэшэ, харин мотористынгаа худэлмэрилхэ газарые урид бэлдэхэ ёһотой юм. Гадна, туһалагша байгаал хадаа электрохюрөөгэйнгөө частьнүүдые табан хургандаал адляар мэдэхэ, мүн һаадгүйгөөр хюрөөдэжэ шадаха ёһотойш. Үглөөдэрһөө энэ зорилгые бэелүүлжэ эхилэе.

—Гомбо Дамбаевич, би мэргэжэл шудалхые үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб. Теэд, гансаараа арайл бирахагүй байнаб, танай туһалха байһандатнай, намһаа нимэ шанга эрилтэ хэжэ байһандатнай ехэтэ баярланаб.

— Минии эдэ эрилтэнүүд, миил түрүүшын эзэлжээнэй гээшэ, ойлгод гээрэйш, нүхэрни: ёһотой моторист болотороо бага бэшэ хүлһэн адхардаг юм. Модые дайралдаһан тээшэнь, дабхасуулан унагаажа болодоггүй. Шинии худэлмэриһөө гэшүүһэшэдэй, таллуулагшадай ажал бухыдөө дулдыдана бшуу. Модон бүхэнние үзүүрээрнь хады руу нэгэ жэгдээр унагааха хэрэгтэй. Тэрэнэй тулада модые унагааха талаһаа түрүүн сабшаад, һүүлээрнь нүгөө тээрүүнь хюрөөдэхэ хэрэгтэй. Иигэжэл худэлмэрилөө һаамнай модо бэлэдхэлгэ таллуулга хоёрой хоорондо таһалдал гарахагүй байна.

Иигэжэ нүхэр Бадмаев ехэ оролдолго гарган, өөрынгөө туһалагша Александр хүбүүе электрохюрөөшын мэргэжэлдэ һургаба. Һарынгаа даалгабарние тэдэнэр холо үлүүлэн дүүргэжэ, пунктынгаа электрохюрөөшэдэй дунда дэлгэрһэн социалистическэ мурысөөндэ түрүүлжэ, үбэлэй сезоной дүүрэтэр түрүү һуурняа алдангүй гараба.

Хабарай урин дулаан нэгэ үдэр хэдэн нүүдэл электростанциинууд асарагдаба. Энэ үдэр Гомбо ажалаа дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэ нүхэртөө хандажа:

—Хамтадаа удааханшье хүдэлмэрилбэбди, хүрөө. Ши мүнөө һайн мэргэжэлтэй моторист болоош. Үглөөдэрһөө электрохюрөөдөө эзэн болон хүдэлмэрилжэ, ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлахыешни хүсэнэб.

—Би үшөө...—гээд Александрын арсажа эхилхэтэй зэргэ Бадмаев:

—Олон үгэдэ олзогүй, дурадхалыемни начальник зүбшөөгөө. Һуража үрдеэгүй юумэеэ саашадаа хүсэхэш. Бэеэ даагаад худэлмэрилхэ гэшэ манай худэлмэридэ эгээл шухала.

Багшынгаа гарые Александр шангаар адхажа, омог баяртай нюдөөр урдаһаань хараад байба. Минута үнгэрөөд байхада тэдэнэр асарагдаһан шэнэ электростанци харахаяа ошожо ябаба...

Үглөөгүүр. Нүхэр Бадмаев шэнэ туһалагша—залуу модошон Ангархаевтай худэлмэрилжэ эхилбэ. Һүүлээрнь удааншье болонгүй, гурбан һарын турша дотор энэ залуу нүхэрые электрохюрөөшын мэргэжэлдэ һурган гаргаад, Гомбо «ПС-12-200» электростанциһаа худэлдэг хүсэ ехэтэй шэнэ электрохюрөөгэй мотористаар Ехэ Хүл гэжэ һаяхан эмхидхэгдэһэн пунктда ошохо болобо.

Энэ үедэ эндэ ямаршье пункт байгаагүй, нэлэнхы нарһан тужа һэн. Модо бэлэдхэлэй шэнэ сезониие түгэс бэлэдхэлтэйгээр эхилхын тулада модошодой байха гэрнүүдые, столово, магазин болон бусад байрануудые бариха хэрэгтэй байба. Солото моторист модошо дархашуулай бригадада оролсожо, барилгын худэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Эгсэ гурбан һара соо энэ тайгын дунда һүхэ, хюрөөгэй абяан таһалгаряагүй зэдэлбэ, шэнэ гэрнүүд удаа дараалан бодхоогдожо, үйлсэ гарган жэрылдэжэ эхилбэ. Модо бэлэдхэлгын намар-үбэлэй сезоной эхилхэдэ модошодой энэ тосхогдо радиоузел, клуб, магазин худэлмэрилжэ байба. Ашаглалгада оруулгаһан шэнэ гэрнүүдэй нэгэн соо Гомбо Бадмаев оролсобо. Тэрэ саг һаа хойшо ажалай солото новатор Бадмаев тус пунктда хэдэн жэлдэ удаагаар худэлмэрилэн, ажалай шэнэ шэнэ амжалта туйлажа байна.

«Модо бэлэдхэлэй промышленностиин гээгдэлые усадхаха тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Советэй, КПСС-эй ЦК-гэй 1953 оной октябрь һарада гаргаһан тогтоол республикымнай модошодой дунда социалистическэ мурысөө шэнэ хүсөөр дэлгэрүүлээ. Энэ тогтоолые бэелүүлхын түлөө Баруун Тарбагатайн леспромхозой модошод бухы хүсэеэ элсүүлэн худэлмэрилжэ байнхай.

—Ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлжэ, Эхэ орондоо барилгын модо элбэг ехээр үгэхэ дүүрэн арга боломжотойбди. Бии байгаа машина зэмсэгүүдээ һайнаар, дүүрэн хүсөөрнь ашаглан, ажалай эмхидхэлые һайжаруулаа һаа, модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ түсэбүүдээ болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэжэ шадахабди. Би һара бүхэндэ даалгабаряа 150 процентһээ доошо бэшээр дүүргэхэ уялга абанаб,—гэжэ нүхэр Бадмаев коллективэйнгээ үйлэдбэриин нёдондо намар болоһон суглаан дээрэ мэдүүлээ һэн.

Гомбо Дамбаевич тэрэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Һаяхан армиһаа табигдажа ерэһэн өөрынгөө дүү хүбүүн Дамбине туһалагша болгон абаад, социалистическэ мурысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Тус леспромхоздо солото новаторай һурган хүмүүжүүлһэн электрохюрөөшэд олон. Нүхэр Бадмаев гансахан өөрынгөө урдахине хараад лэ ябаггүй, харин худэлмэриингөө дүй дүршэлые залуушуулай дунда дэлгэрүүлхые оролдодог юм. Мүнөө республикымнай модошодой дунда тэрэнэй нэрэ алдар сууда гаранхай. СССР-эй Ой модоной промышленностиин министерствын тусхай захиралтаар тэрээндэ «Модо бэлэдхэлэй ба урадхуулгын эрхим мастер» гэһэн нэрэзэргэ һаяхан олгогдобо.

—Манай леспромхозой коллектив модо бэлэдхэхэ жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь гурба һара урид дүүргээ. Энэ хадаа манай коллективэй эршэтэ ажалай аша үрэ гээшэ. Мүнөө бидэнэр жэлэй эсэс хүрэтэр түсэбһөө гадуур 56 мянган кубометр модо оронойнгоо барилганууда үгэхын түлөө шангаар тэмсэжэ байнабди. Табадахи табанжэлэй түсэбые Октябрьска социалистическэ революциин 38-дахи ой хүрэтэр дүүргэхын түлөө москвагайхидай шэнэ үүсхэл үргэнөөр дэлгэрбэ. Манай леспромхозойхид энээние һайшаан дэмжэбэбди. Улам үргэдэжэ байһан энэ мурысөөндэ хабаадалсаха зуураа, удэр соо 60—80 кубометрын орондо 130—150 кубометр бэлдэнэб. Ерэхэ 1955 оной даалгабарита түсэбые ноябрийн 7-ной һайндэртэ сүм дүүргэхэмин лабтай,—гэжэ нүхэр Бадмаев мэдүүлнэ.

Н. НИКОЛАЕВ.

ЕВРОПОДО ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ БА АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫЕ ХАНГАХА ТАЛААР ЕВРОПЕЙСКЭ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

МОСКВА, ноябриин 30. (**ТАСС-эй тусхай корр.**). Европодо эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые хангаха талаар европейскэ гүрэнүүдэй Зүблөөнэй хоёрдохи заседани мүнөөдэр болобо. Польско Арадай Республикын делегациие толгойлогшо Юзеф Циранкевич түрүүлэгшээр һууба.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудалаар эгээн түрүүлэн Чехословацка Республикын делегациие толгойлогшо Чехословацка Республикын Премьер-Министр Вильям Широкий үгэ хэлэбэ.

Эрхэ сүлөөдэ ба эб найрамдалда дуратай арад бүхэнэй интересүүд, гэжэ тэрэ хэлэнэ, Баруун Германида милитаризмые һэргээн бодхоохо ба Баруун Германие баруунай зарим гүрэнүүдэй агрессивнэ бүлэглэлдэ оруулха гэһэн һэдэлгэнүүдтэ бүхы хүсөөрөө һаалта хэхыень эринэ гэжэ түүхын дүй дүршэл чехословацка арадые һургаа. Эгээл тиимэһээ Европодо эб найрамдалые хамтаараа сахиха системэ бии болгохо тухай асуудалаар зүблөө зарлаха тухай советскэ правительствын дурадхалые чехословацка правительство үгэ дуугүйгөөр дэмжэнэ.

Баруун Германие дахяад зэбсэглэхэ ба тэрэниие агрессивнэ бүлэглэлдэ оруулха ябадалые эмхидхэһэн баруун гүрэнүүдэй политика тухай хэлэхэ зуураа, В. Широкий иигэжэ тэмдэглэбэ: эдэ гүрэнүүд ниитэевропейскэ зүблөөндэ хабаадалсаха дурагүй байхаһаа гадна, энэ зүблөөе таһалдуулхын тула бусад гүрэнүүдтэ нюуса бэшээр, сэхээр идхалга хэһэн байна. Эгээл энээгээрээ тэдэнэр Европодо эб найрамдал ба аюулгүй байдалые сахиха ябадалай дайсад байһанаа өөһэдыгөө харуулаа, «хүсэрхэлгын» политикые саашадань үргэлжэлүүлхэ хүсэлтэй байһан тухайгаа тэдэнэр гэршэлээ. Парижска хэлсээнүүд тэрэнэйнь эгээл эли тодо баримта боложо үгэнэ. Эдэ хэлсээнүүд, гэжэ тэрэ хэлэбэ, Европодохи аюулгүй байдалай эгээн шухала зүйл болохо германска асуудалые шиидхэхэ арга боломжодо һаад ушаруулна.

Германска асуудалые эб найрамдалай ба арадуудай хоорондоо эбтэйгээр харилсаха оршон байдалда шиидхэгдэһэй гэжэ тэрээнтэй хүршэ һуурһан Чехословацка Республика хүсэжэ байна гэжэ В. Широкий тэмдэглэбэ. Чехословакиин арадууд элдэб событинуудаар баян түүхэ соогоо германска милитаризмын добтолгые нэгэтэ бэшэ үзэнэн байна. Тэрэ хадаа хододоо Чехословакиин хорото дайсаниинь байһан юм. Бүхы дэлхэйе ээмдэхэ хүсэлтэйгөөр германска нацистнуудай ба милитаристнуудай шунахайржа ороходонь, Чехословаки эгээн түрүүндэ добтологдоһон юм гэжэ тэрэ һанууллба. Баруунай хархис засагаархид Чехословакиин эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые үгы болгохо ябадалда элитэ үүргэ дүүргэһэн юм. Дай үүдхэгшэдтэй эбсэһэн политика хайша абаашахаб, германска милитаристнуудтай үгэсэхэдэ ямар үрэ дүн гарахаб гэжэ Мюнхенскэ трагеди ерээдүй саг үедэ бүхы дэлхэйдэ эрид шууд һануулга хэһэн байна.

Германска милитаризмын шуһата һабарта өөрынгөө ороние дахяад хэзээдэшье оруулхагүйгөөр чехословацка арад эрид шууд шиидэнхэй гэжэ В. Широкий зааба. Энээгээрээ зоригжоһон чехословацка арад агууехэ гүрэнүүдэй Потсдамска хэлсээе хүсэд дүүрэнээр зүбшөөһэн юм. Тэрээн доторoо дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ хүсэ ехэтэ антифашистска коалици боложо нэгэдэһэн эдэ гүрэнүүд дайнай һүүлэй үедэ Германи тушаа ябуулха политикынгаа зорилгонуудые элирхэйлһэн байна. Германска асуудалые Потсдамска хэлсээнэй ёһоор шиидхэхэ ябадалда туһа хүргэхын тулада 1945 онһоо Чехословаки бүхы хүсэ шадалаа элсүүлээ һэн.

Тиигэбэшье, Германиин мүнөө хүрэтэр хубааранхай байһанда зэмэтэй ба Баруун Германида германска империализмые, нацизмые ба милитаризмые һэргээн бодхоохо замда ороһон баруун гүрэнүүд, гэжэ В. Широкий үргэлжэлүүлбэ, эгээн түрүүндэ США хадаа Потсдамда абаһан уялгануудаа эбдэбэ. Энээн тухайда парижска хэлсээнүүд гэршэлжэ үгэнэ гэжэ В. Широкий зааба. Баруунай гүрэнүүдэй Баруун Германида ябуулжа байһан политика, илангаяа парижска хэлсээнүүд хадаа тэдээнэй дүүргэхэ уялгатай байһан Потсдамска декларациин нэгэ хубиие харата муухайгаар гэшхэһэн ябадал мүн. Тэрээн доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ: «Германска милитаризм ба нацизм үндэһөөрөө усадхагдаха зэргэтэй, хүршэнүүдтээ ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахиха ябадалда Германиин хэзээдэшье аюул тохёолдуулхагүйн тулада союзнигууд өөһэд хоорондоо зүбшэжэ, хэрэгтэй бусад ондоошье хэмжээнүүдые абаха байна».

Парижска хэлсээнүүдые эсэслэн баталалга хадаа Баруун Германиин милитаристнуудай дай үүдхэхэ ябадалда харгы гаргаха байна гэжэ В. Широкий хэлэбэ. Советскэ дурадхалнуудай ёһоор Европодо аюулгүй байдалые сахиха талаар зохихо системэ бии болгобол, Европын бүхы оронуудай, тэрэ тоодо Чехословакиншье амгалан тайбан ба аюулгүй байдал хангагдаха юм гэжэ чехословацка правительство этигэнэ гээд тэрэ зааба. Европейскэ арадуудта тон дүтөөр ба үнэтэйгөөр һанагдаха —Европодо аюулгүй байдал хамтааараа сахиха системые бии болгохо тухай хараа бодолой бэелүүлэгдэхынь тула баруунай гүрэнүүд Баруун Германие дахяад зэбсэглэхэ ба парижска хэлсээнүүдые бэелүүлхэ гэһэн аюулта муухай политикаһаа хэтэ заяандаа арсаха ёһотой гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Хэрбээ германска милитаризмын гү, али Европодо дайн сэрэг үүдхэхын тула тэрээнтэй нэгэдэһэн ямар нэгэн гүрэнэй добтолбол, али бүхы туһаламжа хүргэлсэхэ тухай договорнуудые Советскэ Союзтай ба арадай демократиин оронуудтай Чехословаки баталаа юм гэжэ һануулха зуураа, В. Широкий иигэжэ хэлэбэ:

Парижска хэлсээнүүдэй эсэслэн баталагдажа, германска милитаризмын «дранг нах остен» гэһэн хуушанай политикын заатагүй һэргээн дабтагдаха үедэ энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан гүрэнүүд өөһэдынгөө аюулгүй байдалые хангаха талаар хамтын хэмжээнүүдые абаха ёһотой гэһэн хараа бодолые Чехословацка Республикын Правительство баримтална. Парижска хэлсээнүүдэй эсэслэн баталагдахада, эгээн түрүүндэ демократическа лагериин оронуудта эсэргүү шэглүүлэгдэһэн Баруун Германиин вермахт түрүүтэй ба баруунай зарим нэгэн гүрэнүүдэй агрессивнэ сэрэгэй хүсэнүүд бүридүүлэгдэхэ болоно. Эгээл тиимэһээ Зүблөөндэ хабаадалсаһан гүрэнүүд өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые бэхижүүлхэ ба хамтаруулха талаар, тэдэнээ нэгэдэмэл командованитай болгохо тухай хэмжээ-ябуулганууд ые хараалха ёһотой гэжэ Чехословацка Республикын Правительство тоолоно.

Баруун Германида милитаризмые һэргээлгэ ба тэндэ агрессивнэ арми бии болгохо ябадал хадаа эгээн түрүүндэ Чехословакиин, Польско Арадай Республикын ба Германска Демократическа Республикын хилэнүүдтэ аюул тохёолдуулха юм гэһэн һанал бодолые Чехословацка Правительство баримтална гэжэ В. Широкий үргэлжэлүүлбэ. Энэ ушарһаа парижска хэлсээнүүдэй эсэслэн баталагдабал, илангаяа дурсагдаһан гүрэнүүдэй правительствонууд энэ аюулые хамтаараа зайсуулха зорилготоргоор өөһэдынгөө хилэнүүдые сахиха талаар зохихо хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй гэжэ чехословацка правительство тоолоно.

Энэ боложо байгаа Зүблөөн өөрынгөө үүргые дүүргэхэ байха гэжэ этигэһэн тухайгаа чехословацка делегациин үмэнэһөө В. Широкий түгэсхэлдөө мэдүүлбэ. Энээниие чехословацка арад, мүн тэрэшэлэн Европын ба бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай арадууд хүсэжэ байна гэбэ.

Тэрэнэй һүүлээр Германска Демократическа Республикын делегациие толгойлогшо ГДР-эй Премьер-Министр Отто Гротеволь үгэ хэлэбэ.

Парижска хэлсээнүүд ба тэрэниие яаралтайгаар эсэслэн баталха тухай хараа бодол хадаа дахяад аюулта байдал тохёолдуулба гэжэ өөрынгөө мэдүүлгэ соо тэрэ зааба. Энэ байдал хадаа эб найрамдал сахиха, германска асуудалые шиидхэхэ талаар саг дары хэмжээ абахые эрижэ байна.

Өөрынгөө хуршэнүүдтэ Германи дахяад хэзээдэшье аюул тохёолдуулха ёһогүй гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Бусад бүхы арадуудтай эбтэй һайн ажаһууха зорилготойгоор нэгэдэмэл, бэеэ даанхай Германи эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдэй бүлэ соо бодото һуурияа эзэлхэ ёһотой. Германска арад өөртөөшье, мүн бүхы арадуудташье эб найрамдал хүсэнэ. Германска нациин айхабтар шухала асуудалнуудаа эбэй ёһоор шиидхэхэ ябадалдань парижска хэлсээнүүд һаад ушаруулна. Германие эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ замда парижска хэлсээнүүдые эсэслэн баталха ба бэелүүлхэ ябадал һаад тойбо татаха байна.

Баруун Германие дахяад зэбсэглэхэ ба тэрэниие нэгэ талын сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадуулха ябадал хадаа дайн сэрэг руу татан оруулха байна гэжэ Гротеволь мэдүүлбэ. Гитлеровскэ генералнуудай зонхилолго доро 1 миллион тоотой империалистическэ армиин Баруун Германида бии болгогдожо эхилһэниие гэршэлһэн баримтануудые тэрэ харуулба. Парижска хэлсээнүүд Баруун Германиин милитаристнуудай вермахтые бии болгожо, тэрэнээ Америкын Холбоото Штадуудай туһаламжаар зэбсэглэхэ арга олгохо болоно.

Мүнөө үедэ немецкэ милитаризмые һэргээн бодхооходо «ехэ аюултай бэшэ», яахадааб гэхэдэ, тэрэ хадаа американска верховно командовани доро байна гэһэн Баруун Германиин зарим нэгэн засаг баригшадай баталамжа тухай хэлэхэ зуураа, Гротеволь иигэжэ тэмдэглэбэ: германска милитаризмын түүхын харуулһанай ёһоор тэрэниие «хинан шалгаха» гү, али «хизаарлаха» гэһэн бүхы һэдэлгэнүүд заатагүй буруута даг байгаа, мүн саашадаашье тиимэл байха байна.

Ерээдүйн вермахт гээшэ өөрыгөө хамгаалхын түлөө бии болгогдоно гэһэн хэбэртэйгээр боннско милитаристнуудай баталдагай худал хуурмаг байһаниие Гротеволь тэмдэглэбэ. Боннско гүрэнэй политика хадаа, гэжэ тэрэ хэлэбэ, «хүсэрхэлгын политикаар», американска ба германска милитаристнуудай дай үүдхэхэ гэһэн зорилгонуудаар тодорхойлогдоно. Зүгөөр «хүсэрхэлгын политика» эхилхэһээ хойшо буруутаха ёһотой, яахадааб гэхэдэ, тэрэ хадаа немецкэ арадай национальна интересүүдтэ, бусад арадуудай аюулгүй байдалда эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй, тиимэһээ тэдэ бүхы арадуудай зүгһөө эрид шууд буруушаагдажа байна гэжэ ГДР-эй делегациие толгойлогшо мэдүүлбэ. Германида, мүн тэрэшэлэн бүхы дэлхэйдэшье эб найрамдалай хүсэнүүд улам булюу ехэ боложо байна. Немецкэ арадай эб найрамдалда дуратай ба демократическа хүсэнүүдые түлөөлһэн Германска Демократическа Республикын Европодо эб найрамдал ба аюулгүй байдалые сахиха талаар европейскэ гүрэнүүдэй Зүблөөндэ хабаадажа байһан ябадал хадаа түүхын дахяад эрьедэггүй байһанай гэршэ болоно гэжэ Германска Демократическа Республикын делегаци тоолоно.

Парижска хэлсээнүүд Германие эзэмдэхэ ябадалые болоулжа, Баруун Германида бэеэ даанхай байдал олгоно гэһэн хэбэртэйгээр Аденауэрэй правительствын ба американска далда хүтэлбэрилэгшэдэйнь худал хуурмаг баталамжые парижска хэлсээнүүд тухай тогтон хэлэхэ зуураа Гротеволь элирхэйлбэ. Парижска хэлсээнүүд Баруун Германида эрхэ сүлөөшье, бэеэ даанхай байдалшье олгоногүй. Тэрэ хадаа Германиие хэтэ мүнхэдэнь хубааранги байдалтай болгохо болоно, немецүүдэй хоорондоо үгеэ ойлголсохо ябадалда һаад түбэг ушаруулна, харин дахин зэбсэглэхэ түсэбөө бэелүүлхэ хэрэгтэнь немецкэ ба американска монополистнуудта дүүрэн арга боломжо олгохо байна. Парижска хэлсээнүүд, гэжэ Гротеволь мэдүүлнэ, хуулита хүсэгүй байна, яахадааб гэхэдэ, тэдэнэр хадаа немецкэ арадай ехэнхи хубиин дурагүйтэһөөр байтарнь баталагдаа, тэрэнэй национальна интересүүдтэ эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй. Эдэ хэлсээнүүдые немецкэ арад хэзээдэшье тоохогүй, тэрэнэй бэелүүлэгдэхэ ябадалые һаатуулхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлхэ байна. Өөрынгөө үүсхэн зохёохы шадалые сүлөөтэйгөөр хүргжөөхэ арга боломжо германска нацада олгохоор, Европын тэг дунда байһан энэ аюулта гуламтые хэтэдэнь үгы болгохоор, — эгээл тиимэ эбэй, демократическа ёһоор германска асуудал шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ Германска Демократическа Республикын Правительство тоолоно.

Германиие нэгэдүүлгэ хадаа, гэжэ Гротеволь үргэлжэлүүлбэ, тэрэнэй хоёр хубиие дутэ болгохын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхые эринэ. Германска Демократическа Республикын ба Баруун Германиин Федеральна Республикын түлөөлэгшэдэй хоорондоо зүбшэнгүйгөөр, үгеэ ойлголсонгүйгөөр Германиие нэгэдүүлжэ болохогүй байна. Баруун Германитай хэлсээ хэхын тула ямаршье уридшалһан условинуудые ГДР-эй правительство табинагүй гэжэ Гротеволь зааба. Тэрэ хадаа нэгэдэмэл демократическа германска республикые байгуулха ябадалые бэлэдхэхэдээ, Веймарска конституциие хараадаа абажа, Веймарска республикын һайшаалтай дүй дүршэлые, мүн тэрэшэлэн дайнай һүүлэй үедэ Германиин Зүүн ба Баруун хубида хэгдэһэн гүрэнэй байгуулалтын дүй дүршэлые хэрэглэхээр бэлэн байна.

Германиин Зүүн ба Баруун хубида бүхы полициин тоо, байралалга ба зэр зэбсэг тухай хэлсээ баталые өөрынгөө нэгэтэ бэшэ дурадхаһанай ёһоор тэдэ хэлсээнүүдые ямаршье сагта ГДР-эй правительствын эхилхээр бэлэн байһан тухай зааха зуураа, Германска Демократическа Республика зэбсэгжэжэ байна гэжэ ноябриин 29-дэ эльгээһэн ното дотороо США-гэй правительствын баталһые Гротеволь буруушааба. Энэ хадаа шал худал юм, гэжэ Гротеволь хэлэбэ, тэрэниие олон дахин дабтахада үнэнтэ болодоггүй ха юм. Энэ хадаа үнөөхил Гитлерэй өөрынгөө зэбсэгжэлгэ ба сэрэгэй бэлэдхэлые зүбтүүлхэ гэжэ һэдэһэн арга мүн.

Германска Демократическа Республикын правительтсво, гэжэ Гротеволь мэдүүлбэ, энэ Зүблөөн дээрэ иигэжэ мэдүүлхые шухалада тоолоно: хэрбээ Баруун Германида милитаризмын һэргээн бодхоогдоо һаа, саг үргэлжэ байха армиин тэндэ бии болгогдсо һаа, энээндэнь харюу болгон, Германска Демократическа Республикын ажалшадай амгалан тайбан ажалдаа туйлаһан амжалтануудые хамгаалха шадалтай национальна зэбсэгтэ хүсэнүүдые Германска Демократическа Республика бии болгохо баатай болоно.

Хэрбээ парижска хэлсээнүүдэй эсэслэн баталагдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилээ һаа, энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан гүрэнүүд арадуудайнгаа амгалан тайбан ажалые, тэдэнэй газар дайдын ойроо хүртэшэгүй байхые хамгаалхын, ямаршье добтолгодо харюу үгэхын ба Европодо эб найрамдал хангахын тула хамтаараа шухала хэмжээнүүдые абаха тухай СССР-эй, Польско Арадай Республикын ба Чехословацка Республикын правительствонуудай һанамжые Германска Демократическа Республикын делегаци зүбтэй дээрэ тоолоно гээд Гротеволь үргэлжэлүүлбэ. Хэрбээ парижска договорнуудай эсэслэн баталагдабал, эгээн ехэ аюулда орохо зэргэтэй Чехословацка Республикын, Польско Арадай Республикын ба Германска Демократическа Республикын хамтаараа хэмжээ-ябуулга хараалха тухай Чехословацка Республикын делегациин оруулһан дурадхалые бидэнэр мүн лэ зүбшөөхэ байнабди.

Арадай Палата, ГДР-эй правительство ба немецкэ арадай ехэнхи хубинь бүхы европейскэ гүрэнүүдэй хамтаараа аюулгүй байдал сахиха системэ байгуулха тушаа советскэ правительствын оруулһан дурадхалые һайшаан амаршална гэжэ саашань Гротеволь мэдүүлбэ: Хамтаараа эб найрамдал сахилгын иимэ системэ Германиие эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ ябадалда туһалха байна гэжэ тэрэ найдуулба.

Энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан гүрэнүүдтэй Германска Демократическа Республика хани барисаатай байна, мүн тэрэнээ саашадань хүгжөөхын түлөө оролдохо юм гэжэ ГДР-эй делегациие толгойлогшо онсо тэмдэглэбэ. Илангаяа Советскэ Союзтай хани барисаатай байха гээшэ бүхы немецкэ арадай зайлашагүй шухала хэрэг мүн.

Энэ зүблөөнэй тогтоолнууд ороноо эбэй, демократическа ёһоор нэгэдүүлхэ ба саашадань амгалан тайбанаар хүргжөөхэ ябадалдань немецкэ арадта туһалха байха гэһэн этигэлээр өөрынгөө мэдүүлгые О. Гротеволь дүүргэбэ.

Гротеволиин мэдүүлгэ хэжэ дүүргэһэнэй һүүлээр заседани декабриин 1-дэ болохоор хараалагдаба.

(ТАСС).

Шатараар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон турнир уржадэр дуурэбэ. Эндэ шатарай мастерта кандидат А. Сумкин түрүү һуурида, Муикоев—хоёрдохи, Крынский — гурбадахи һууринуудта гараа.

ЗҮРАГ ДЭЭРЭ: турнирай лидернүүд—Сумкин Муикоев хоёр наадажа байна.

В. Шитиковэй фото.

Уранзохёолшод ажалшадтай уулзаба

«Ном тараалгын һарада» ба республикын уранзохёолшодтой аймагай центрын ажалшадай уулзалгада зорюулагдаһан вечер Селенгинсклэ, аймцентрын клуб соо ноябриин 30-да болобо.

Тэндэхи дунда һургуулиин литературын багша нүхэр Суетина «Ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлгэдэ советскэ литературын удхашанар тухай» гэһэн элидхэл хэһэн байна.

БМАССР-эй советскэ уранзохёолшодой Союзай правлениин харюусалгата секретарь нүхэр Ким бурят-монголой советскэ литературын хүргжэлтэ тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Удаань поэдууд Чимит Цыдендамбаев, Шираб Нимбуев гэгшэд өөһэдынгөө шэнэ зохёолнуудые уншаһан, уранзохёолшо Михаил Толкач түмэрзамшадай баатарлиг ажалые харуулһан шэнэ повесть бэшэжэ байһан тухайгаа хөөрэһэн, тэрээнэй отрывок уншаһан байна.

Һүүлээрнь КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Тихоненко, дунда һургуулиин арбадахи классай һурагша Цыбанов аймагай ажалшадай ба вечертэ сугларагшадай зүгһөө республикын уранзохёолшодто халуун баясхалан хүргөөд, саашадаа шэнэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Экскурсида ошобо

Кяхтын педагогическа училищиин студентнэр тус аймагай «Знамя Ленина» газетын редакцида экскурсяар һаяхан ошоо. Студентнэр газетэ хэблэдэг «РП» маркын машинатай, типографиин түхеэрэлгэнүүдтэй танилсаа.

Экскурсяар ерэһэн студентнэртэ типографиие даагша нүхэр Забельский Октябрьска Социалистическэ революциин урда тээ Россида ямар машинаар, хайшан гэжэ газетэ хэблэдэг байһан тухай, мүн мүнөө үеын машинануудые болон өөһэдынгөө ажал хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгэһэн байна.

Гадна, тус училищиин студентнэр бусадшье предприятинуудта экскурсяар ошожо, тэдэнэй ажалтайнь танилсаһан байха юм.

Б. Ванчиков.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ҺЭРГЭЭН БОДХООХО БА ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ГУРБАДАХИ УРЬҺАЛАМЖА

1954 оной ноябриин 21-дэ Москва городто болоһон үныень түлэхэ 2-дохи тиражай

СПРАВОЧНА ТАБЛИЦА

Үнэ түлэлгын тиражай бүхы 50 номерой (№ 01-һээ № 50 хүрэтэр) облигацинуудай урьһаламжын разряд бүхэнэй серинүүдтэ тудаба:

Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№
040059	042155	045085	047156	048882	051216	054026	056661
040064	042172	045124	047194	048911	051226	054047	056751
040073	042186	045135	047196	048957	051233	054148	056758
040152	042194	045153	047208	048967	051253	054163	056831
040235	042327	045198	047215	049000	051330	054183	056849
040271	042336	045219	047239	049007	051368	054205	056863
040273	042396	045249	047280	049050	051467	054206	056869
040287	042488	045262	047351	049061	051635	054272	056909
040412	042523	045268	047390	049083	051749	054364	057062
040415	042539	045277	047414	049170	051756	054401	057182
040442	042557	045317	047436	049214	051757	054443	057191
040444	042634	045347	047451	049218	051770	054484	057214
040469	042639	045353	047468	049253	051841	054491	057244
040483	042668	045366	047481	049298	051875	054523	057300
040542	042826	045382	047494	049316	051882	054533	057345
040543	042875	045384	047529	049329	051996	054538	057355
040549	042876	045387	047584	049392	052055	054549	057505
040551	042883	045419	047601	049400	052073	054596	057551
040553	042910	045453	047651	049404	052084	054727	057607
040554	042920	045456	047658	049428	052143	054734	057623
040565	042978	045476	047693	049454	052145	054743	057671
040623	043174	045611	047732	049532	052157	054853	057704
040636	043205	045673	047801	049542	052192	054865	057712
040659	043214	045701	047816	049589	052224	054866	057732
040687	043216	045718	047883	049629	052235	054904	057780
040701	043229	045724	047932	049632	052285	054985	057828
040739	043277	045752	047960	049653	052368	055149	057850
040793	043361	045802	048006	049668	052416	055209	057862
040873	043368	045825	048046	049707	052421	055229	058032
040931	043486	045878	048086	049745	052459	055241	058043
040950	043530	045914	048119	049788	052555	055474	058077
041065	043594	045954	048132	049790	052570	055487	058113
041072	043623	045960	048168	049901	052584	055516	058144
041085	043662	046046	048233	049996	052609	055795	058159
041175	043801	046088	048249	049997	052633	055847	058190
041198	043873	046089	048288	050007	052668	055851	058198
041337	043874	046095	048308	050045	052770	055852	058244
041362	043899	046220	048333	050055	052794	055891	058290
041365	043917	046225	048383	050083	052834	055936	058456
041376	044034	046242	048389	050134	052878	055946	058507
041381	044057	046295	048401	050167	052954	055961	058537
041390	044085	046347	048420	050198	053038	056012	058732
041398	044119	046363	048438	050208	053157	056044	058748
041436	044205	046515	048513	050216	053178	056083	058801
041442	044290	046580	048531	050244	053230	056093	058828
041456	044333	046715	048551	050250	053270	056103	058832
041492	044350	046718	048571	050387	053285	056117	058839
041505	044462	046720	048575	050487	053295	056196	058843
041521	044589	046733	048624	050504	053307	056237	058863
041548	044612	046736	048634	050555	053448	056255	058868
041624	044625	046741	048641	050596	053453	056284	058908
041629	044628	046829	048661	050631	053471	056291	059038
041885	044651	046893	048698	050648	053492	056297	059232
041938	044667	046931	048703	050743	053518	056334	059248
041988	044688	046947	048731	050752	053566	056335	059364
042015	044748	046950	048751	050793	053611	056431	059459
042044	044762	046977	048757	050823	053687	056434	059494
042060	044781	046983	048758	050874	053784	056463	059566
042115	044903	047023	048759	050886	053878	056508	059738
042117	044931	047068	048776	051075	053883	056525	059783
042120	044943	047099	048800	051082	053953	056587	059834
042121	045022	047120	048807	051093	054024	056603	059883
042142	045039	047146	048820				

Энэ таблица хадаа хуулита документ болоно, энээнэй ёһоор нөөсэлгын кассанууд тогтоогдоһон гуримай ёһоор үныень түлэхэ болоһон облигацинуудаар тоосоо хэхэ байна.

Уные түлэлгын тираж үнгэргэхэ Комиссиин Түрүүлэгшэ—Москва городой ажалшадай депутадуудай Ленинскэ районно Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ К. Е. ЗАХАРЕНКО.

Комиссиин харюусалгата секретарь С. Д. ВОРОНКОВ.

Европодо эб найрамдал хангагдаха ёһотой

ВАРШАВА, ноябриин 30. (ТАСС). Европодо эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые хангаха талаар европейскэ оронуудай үсэгэлдэр нээгдэһэн зүблөөндэ польско олониитэ голанхаралаа хандуулна. Зүблөөнэй нэгэдэхи заседани тухай коммюнике, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотовой мэдүүлгые болон зүблөөнэй бусад материалнуудые газетэнүүд эли газарта тунхаглана.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 23, заместителя редактора — 7-85. отв. секретаря — 3-23, партийной жизни, сельского хозяйства—10-17, пропаганды и переводов—6-84, культуры и быта, промышленности — 4-52, мест. информации и писем—11-05. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00970. Типография отдела издательств и полиграфической промышленности Министерства культуры БМАССР. Зак. № 6692.